

พรรคเสริมบังคับกับการเลือกตั้ง

ถ้าจะพิจารณาถึงระบอบประชาธิปไตยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นอุดมคติ เพราะการที่จะให้ประชาชนทุกคนเข้ามาบริหาร และปกครองประเทศนั้นย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงมีวิธีการจัดให้มีบุคคลคณะหนึ่ง เป็นผู้แทนเพื่อบริหารประเทศ ปัญหาจึงมีต่อไปอีกว่า ทำอย่างไรจึงจะได้อะบบบุคคลที่สามารถทำหน้าที่ เป็นผู้แทนได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชน นักวิชาการ เห็นว่า ควรมอบให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนของตนขึ้นไป เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด¹ ฉะนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนของตนซึ่งเขามีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง โดยเลือกบุคคลที่มีแนวความคิดตรงกับตนหรือรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของตน ผู้แทนที่ประชาชนเลือกขึ้นไปนั้นก็จะพยายามรักษาดลประโยชน์ของประชาชนและผลประโยชน์ของท้องถิ่น เนื่องจากตัวคนเดียวจะทำอะไรให้เกิดผลในทาง การเมืองไม่ได้ จึงต้องรวมกันเข้ากับบุคคลอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นเหมือนกัน² ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นหลักประกันได้ว่า ระบอบการปกครองของประเทศจะต้องดำเนินไปตามหลักของเสียงข้างมาก (Majority rule) ดังนั้นพรรคการเมืองกับระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเป็นสิ่งควบคู่กันไปเสมอ

หลัง พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2514 พรรคการเมืองที่ควรกล่าวถึงคือ พรรคเสริมบังคับสภาและพรรคสหประชาไทย ในขั้นตอนนี้จะกล่าวถึงพรรคเสริมบังคับสภาก่อน เพื่อให้เห็นว่าหลังเลือกตั้งแล้ว พรรครัฐบาลหรือพรรคเสริมบังคับสภามีเสถียรภาพหรือความล้มเหลวอย่างไร

¹พนม ภัยทนาย, พรรคเสริมบังคับสภา, หน้า 1.

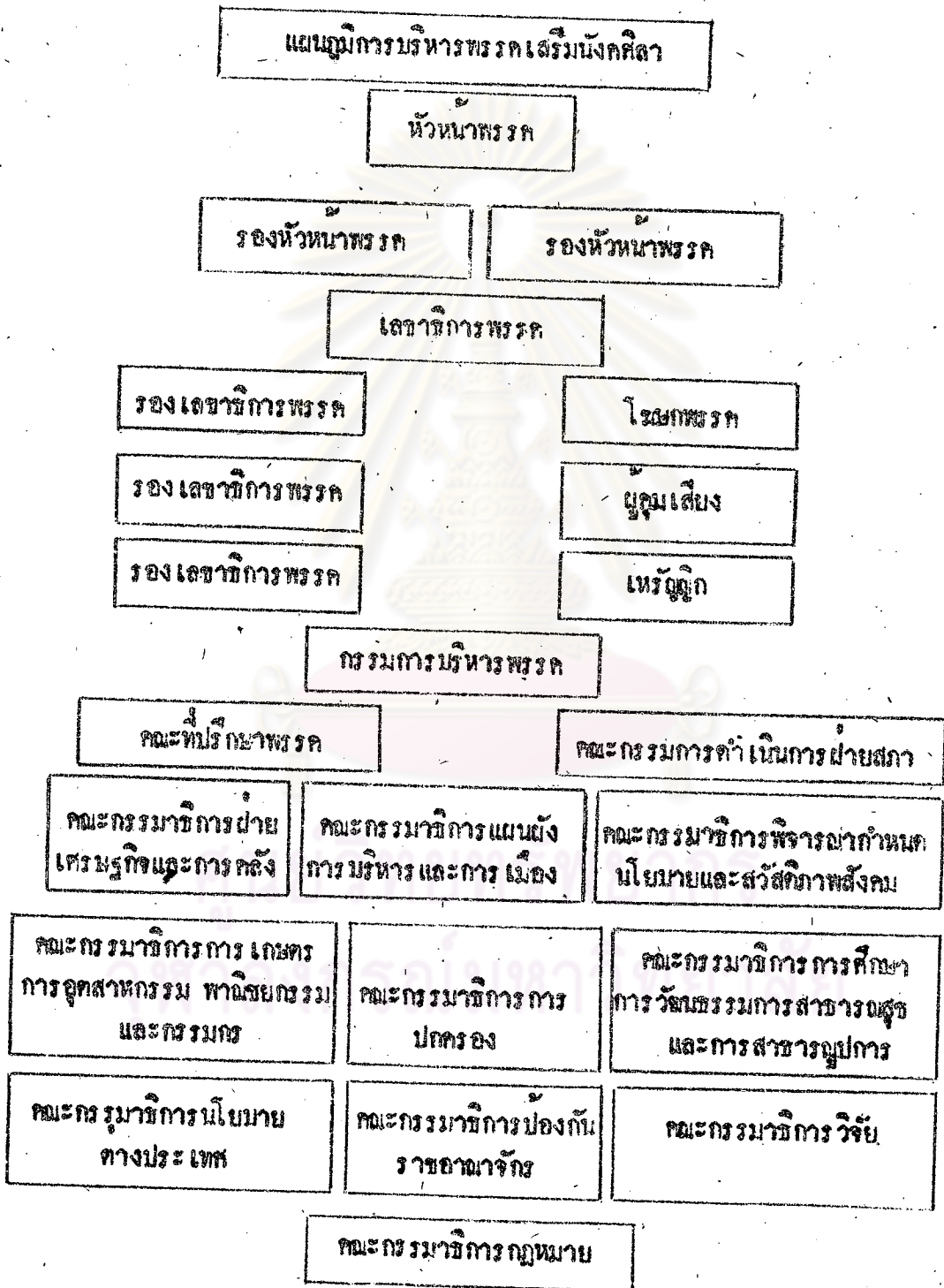
²ชำนาญ ยุวบูรณ์, "พรรคการเมืองกับประชาธิปไตย," รวมบทความการเมือง เล่มที่ 2 (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2511), หน้า 2 - 3.

พรรคเสรีมนังคศิลา เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกที่ไปจดทะเบียนตั้งพรรคการเมือง โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค มีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค¹ มีจอมพลผิน ชุณหะวัณ จอมพลอากาศพื้น ฤทธาภรณ์ จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล จอมพลสุฤษดิ์ ชนระวัชร์ และกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นที่ปรึกษาพรรค

1. การบริหารงานพรรค

บุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการบริหารงานพรรคเสรีมนังคศิลาได้แก่ เลขาธิการพรรคคือ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เพราะภาระต่าง ๆ ตกอยู่ในความรับผิดชอบของเลขาธิการพรรคเกือบทั้งสิ้น อาทิเช่น การหารายได้บำรุงพรรค การรวบรวมสมาชิกให้เข้ามาสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ตลอดจนถึงกลวิธีที่จะปฏิบัติคือ ฝ่ายตรงกันข้ามและการช่วยเหลือเกื้อกูลบรรดาสมาชิกต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นงานที่ตกอยู่ในความดูแลของเลขาธิการพรรคทั้งสิ้น สำหรับหัวหน้าพรรคเองไม่ได้ถูกคัดเลือกและมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับบรรดาสมาชิกเหมือนกับเลขาธิการพรรค ฉะนั้นการบริหารงานพรรคเสรีมนังคศิลา อำนาจในการบริหารจึงอยู่ที่ตำแหน่งเลขาธิการพรรคซึ่งได้รับมอบหมายจากพรรคให้เป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ เพียงผู้เดียว การบริหารงานพรรคเสรีมนังคศิลาจึงมีลักษณะ เป็นเผด็จการ กลาย ๆ โดยใช้อำนาจในทางการเงินและอิทธิพลอื่น ๆ ต่อสมาชิกให้ปฏิบัติตามความต้องการของพรรค แต่ก็มีสมาชิกบางคนเกิดความไม่พอใจเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำค่าสูงในผลประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคเสรีมนังคศิลาคูมสมาชิกไม่อยู่ในเวลาต่อมา

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการจัดทะเบียนพรรคเสรีมนังคศิลา, "ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 72 (8 พฤศจิกายน 2498), หน้า 2668.



2. ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรค

พรรคย่อมมีโครงสร้างและส่วนประกอบเป็นของตนเอง โครงสร้างของพรรคเสรีมันักศิลา เริ่มแรกในการก่อตั้งพรรค สมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคคลสำคัญ ๆ ในวงการรัฐบาล มีทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน¹ และมีสมาชิกจากพรรคการเมืองเก่า ๆ ที่ล้มสลายตัวไปแล้วมารวมสังกัดอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวในขณะนั้นที่มีการจัดตั้งสาขาของพรรคขึ้นทั่วทุกจังหวัด² ฉะนั้นพรรคเสรีมันักศิลาจึงเป็นพรรคการเมืองแบบโดยตรง (Direct Party) ซึ่งต่างกับพรรคการเมืองแบบโดยอ้อม (Indirect Party) อยู่ว่า พรรคการเมืองแบบโดยตรงจะประกอบด้วยสมาชิกของพรรคเป็นรายบุคคล ส่วนพรรคการเมืองแบบโดยอ้อมจะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นสหพันธการค้า สมาคม และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ คือ ไม่มีสมาชิกเป็นรายบุคคล³

พรรคเสรีมันักศิลา มีเลขาธิการพรรค เป็นผู้ควบคุมดูแลและคอยให้ความช่วยเหลือสมาชิกต่าง ๆ พรรคยังจัดตั้งสาขาและมีหน่วยงานของพรรคกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัด แต่ยังไม่ในระบอบท้องถิ่นคองเฉพาะแต่การเมืองในระดับชาติเท่านั้น สำหรับสาขาพรรคเสรีมันักศิลาที่กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ นั้น สาขาพรรคเป็นแต่เพียงสำนักงานส่วนตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดอยู่ในพรรคเสรีมันักศิลาเท่านั้น โดยพรรคได้ผนวกเอาสำนักงานส่วนตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เหล่านั้นอุปโลกนเป็นสาขาของพรรค

1. เซาวนวัศ สุกลาภา, พรรคการเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์สยามพัฒนา, 2511), หน้า 106.

2. พนม ภัยหนาย, พรรคเสรีมันักศิลา, หน้า 99

3. ชูวงศ์ ฉายะบุตร, หลักพรรคการเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์จำลองศิลา, 2511), หน้า 34.

3. การแสดงออกของพรรค

พรรคเสรีมนังคศิลา เป็นพรรคการเมืองที่มีการแสดงออกมากที่สุดกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ในขณะนั้น ทั้งนี้เพราะว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการหาเสียงของพรรคเมื่อคราวเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปในการหาเสียงเลือกตั้งประมาณ 20 ล้านบาท¹ ซึ่งไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งใด ๆ ในอดีตเทียบเท่าการโฆษณาหาเสียงของพรรคเสรีมนังคศิลาที่เป็นไปอย่างมโหฬาร โดยทำการหาเสียงอย่างจริงจังและเข้มแข็ง มีพรรคการเมืองเพียงสองพรรคเท่านั้นที่ส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้งครบทุกจังหวัดคือ พรรคเสรีมนังคศิลาและพรรคประชาธิปัตย์ แต่พรรคการเมืองทั้งสองมีนโยบายไม่แน่นอน เพราะในการหาคะแนนนิยมนั้น พรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายดำเนินการกระทำของรัฐบาลที่แล้ว ๆ มา พรรคเสรีมนังคศิลาก้เป็นฝ่ายแก้ตัว² การแสดงออกของพรรคเสรีมนังคศิลา มีมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะทุนในการใช้จ่ายเพื่อการหาเสียงมีอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบทั้งกำลังคน กำลังทรัพย์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงเรียกร้องความสนใจของประชาชนได้พอสมควร สมาชิกพรรคที่สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดต่าง ๆ นั้น ก็เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงอันเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ประชาชนอยู่ก่อนแล้ว จึงประสบความสำเร็จเมื่อผลปรากฏว่า สมาชิกที่ตั้งก้คอยู่ในพรรคได้รับเลือกตั้งมากที่สุดมีจำนวนถึง 83 คน แต่เป็นที่รู้กันดีโดยทั่วไปว่า การเลือกตั้งในครั้งนี้ไม่เที่ยงธรรมซึ่งจะกล่าวในบทต่อ ๆ ไป

¹ Frank C. Darling, Thailand and the United States (Washington, D.C, Public Affairs Press, 1965), p.103.

² คีฤทธิ ปราโมช, "ความรู้จักการโฆษณา," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 35 (17 กุมภาพันธ์ 2500), หน้า 9.

4. ความฉวมเหลวของพรรค

จุดอ่อนของพรรคเสรีมนังคศิลา คือการบริหารงานให้อำนาจเลขาธิการพรรคสูงมาก การดำเนินงานต่าง ๆ ก็อาจผิดเป้าหมายและไม่ประสบความสำเร็จได้ เพราะการบริหารงานในระบบประชาธิปไตยนั้น จำต้องใช้กระบวนการที่ต้องอาศัยการปรึกษาหารือ (Deliberative Process) ดำเนินการวิธีต่าง ๆ ให้เป็นที่พอใจของคนส่วนมากที่สุดโดยลดีที่สุด และดำเนินไปด้วยความราบรื่นเรียบร้อยมากที่สุด แต่เมื่อพรรคเสรีมนังคศิลาทำเนิวิธีกร เช่นนี้จึงยอมจะ เป็นอันตรายต่อพรรคเสรีมนังคศิลาเอง เพราะอย่างน้อยก็ทำให้การดำเนินงานขาดความรอบคอบเท่าที่ควร สมาชิกของพรรคจึงไม่มีอิสระในการที่จะแสดงความคิดเห็นของตนภายในพรรคได้เต็มที่ ดังนั้นการบริหารงานของพรรคเสรีมนังคศิลาจึงมีลักษณะ เผด็จการกลาย ๆ เพราะพรรคการเมืองแบบประชาธิปไตยประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดต่าง ๆ สมาชิกของพรรคจำต้องมีความอดกลั้นที่จะประนีประนอมกับบุคคลอื่นในเมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ทั้งนี้เพื่อขำรงไว้ซึ่งหลักการใหญ่ของพรรคและเพื่อการอยู่ร่วมกันภายในพรรค สมาชิกของพรรคการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องมีโอกาสและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นของตนภายในพรรคอย่างเต็มที่

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ของพรรคเสรีมนังคศิลาก็คือความแตกแยก เพราะแต่ละกลุ่มแต่ละพวกก็มุ่งยึดและ เจริญบุคคล เป็นสำคัญ แทนที่จะยึดแนวความคิดหรือหลักการใด ๆ เป็นหลัก จึงมีทั้งกลุ่มที่สนับสนุนหัวหน้าพรรคคือจอมพล ป. พิบูลสงคราม กลุ่มที่สนับสนุนพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และกลุ่มที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลักษณะเช่นนี้มีกรแตกต่ากันในด้านความคิดเห็น แลวนำมาปรับปรุงหลักการของพรรคให้ดียิ่งขึ้นตามพรรค วิธีและอุดมคติของประชาธิปไตยแล้ว ก็ไม่น่าที่จะมีข้อเสียแต่ประการใด แต่ขอเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในพรรคเสรีมนังคศิลา มิได้เป็นไปตามหลักการข้างต้น เพราะต่างฝ่ายต่างก็มุ่งแก่งแย่งชิงดีและแข่ง

ผลประโยชน์กันเอง จึงย่อมจะเกิดการขัดแย้งกันขึ้นได้ ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็น
ลักษณะบางประการของพรรคเสรีมิ่งคศิลา ประการแรกการ เข้ามารวมสังกัดพรรค
ของบรรดาสมาชิกมีเหตุผลอยู่ต่าง ๆ กัน ส่วนใหญ่เข้ามาเพราะเห็นแก่ลาภยศ
ผลประโยชน์เกอฏอลอน ๆ ที่จะได้รับจากพรรคเสรีมิ่งคศิลา และบางคนยอมเข้ามา
ร่วมเป็นสมาชิกก็เพราะผลของภาวะครอบงำอื่น ๆ เช่น เป็นข้าราชการบาง เป็นบุคคล
ที่อยู่ใกล้ชิดกับหัวหน้าพรรค หรือเลขาธิการพรรคบาง ประการที่สองสิทธิที่ได้รับจาก
พรรคไม่เสมอภาคกัน ยกตัวอย่าง เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่กฏลสมาชิกจะต้องมี
ความเหลือมล้ำค่าสูงกันสุดแล้วแต่ว่าสมาชิกผู้นั้นจะอยู่กลุ่มใด ซึ่งถ้าอยู่ในกลุ่มที่
สนับสนุนพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ก็ย่อมจะได้สิทธิต่าง ๆ มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ
ความวุ่นวายสับสนและการขัดแย้งกันน่าจะมีมากขึ้น¹

ในที่สุดสมาชิกเป็นจำนวนมากก็แยกตัวออกจากพรรคเสรีมิ่งคศิลามา เข้า
สังกัดพรรคการเมืองที่ต้งขึ้นใหม่ พรรคการเมืองนั้นคือ "พรรคสหภูมิ" ซึ่งมีจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

การแยกตัวของสมาชิกพรรคเสรีมิ่งคศิลา เมื่อวิเคราะห์เหตุผลแล้วก็เนื่องมา
จากเหตุผลหลายประการด้วยกัน ประการแรกพรรคเสรีมิ่งคศิลาไม่สามารถที่จะ
ดำเนินตามแนวนโยบายและหลักการของพรรคให้บังเกิดผลได้ ประการที่สองสมาชิก
บางพวกไม่ได้ยึดมั่นในอุดมคติและหลักการของพรรคอย่างจริงจัง แต่ยอมเข้าร่วมเป็น
สมาชิกด้วยเพราะเห็นแก่ลาภยศประโยชน์เกอฏอลอน ๆ เมื่อไม่ได้ตามประสงค์และเมื่อ
ถึงรูปการณ์ทางการเมืองดูแล้วเห็นว่าพรรคเสรีมิ่งคศิลาไปไม่รอดแน่จึงได้แยกตัว
ออกมาเสียก่อน และประการที่สามพรรคเสรีมิ่งคศิลาไม่สามารถที่จะให้ความ
สนับสนุนตนได้เหมือนอย่างเดิม สมาชิกประเภทชายตัวก็เริ่มที่จะตีจากโดยมองหา
ดูทางที่จะเข้าไปสังกัดพรรคการเมืองอื่นที่มีอิทธิพลและอำนาจในทางการเมือง

¹ เกียรติ (นามแฝง), "คุยเฟื่องเรื่องพรรคการเมือง," หนังสือพิมพ์
เดลินิวส์ (ฉบับวันที่ 18 มิถุนายน 2511), หน้า 7.

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 ถึงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีที่ติดต่อกันมาโดยตลอดถึง 6 สมัย เป็นเวลาเกือบ 10 ปี (9 ปี 5 เดือน 7 วัน) นับว่าเป็นเวลานานพอสมควร แต่การบริหารงานของรัฐบาลในระยยะเวลานั้นไม่เป็นที่พอใจของประชาชนนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการ เขาสุ่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้วิธีการอันไม่ถูกต้องยึดแบบแผนของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองต้องหมดความหมายลงเพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ได้เป็นหัวหน้าพรรคเสียข้างมาก แต่ชักชวนเอาสมาชิกสภาผู้แทนต่าง ๆ ที่ไม่ได้สังกัดพรรคและสังกัดอยู่ในพรรคอื่น เข้ามาร่วมสมัครพรรคพวกและแจกจ่ายตำแหน่งให้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการรวบรัดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม คำเน้นมรรควิธีอันไม่ถูกต้องไม่รับนิยชอบต่อประชาชน เป็นการบิดเบือนต่ออุดมคติและแนวนโยบายที่วางไว้ ปัญหาเรื่องคอร์ปชั่นและการ เล่นพรรคเล่นพวกก็กระทำกันโดยไม่ต้องห้าม เกงอย่างใดทั้งสิ้น ประชาชนพลเมืองจึงได้รับความเดือดร้อนทั่วไป² ต่อมาวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 พรรคเสรีมนังคศิลาจึงต้องถูกยุบเลิกไปเพราะเกิดรัฐประหาร

¹ ชาวนัก สุกดาภา, พรรคการเมือง, หน้า 90.

² พนม ภัยหมาย, พรรคเสรีมนังคศิลา, หน้า 137.

5. การเลือกตั้ง 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500

การเลือกตั้งครั้งนี้มีความสำคัญกว่าการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ ที่เคยมีมาแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะ

1. การเลือกตั้งเป็นไปตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ซึ่งกำหนดว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหะสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย"¹

2. เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกที่รัฐบาลได้แสดงให้เห็นถึงเจตนาอย่างเปิดเผย กล่าวคือมุ่งหวังให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนโดยใจสมัคร และเป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

3. รัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม มุ่งหวังที่จะไขว่คว้ามิของการเป็นนายกรัฐมนตรีให้ใครมาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้ ซึ่งทั้งนี้ ย่อมหมายความว่า การชนะเลือกตั้งโดยประชาชนคนหนึ่งนั้นจะทำให้ตนสามารถควบคุมบุคคลในเครื่องแบบไปได้อีกนาน²

4. การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองเป็นจำนวนมาก คือมีถึง 23 พรรค ซึ่งนับได้ว่ามีจำนวนมากกว่าที่เคยมีมาในการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ และแต่ละพรรคส่งตัวแทนสมัครรับเลือกตั้งชิงชัยกันทั่วประเทศเลยทีเดียว

5. จอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามที่จะหาความสนับสนุนจากประชาชนโดยการเลือกตั้งผู้แทนการสนับสนุนของคณะทหาร ซึ่งเป็นหลักการที่เคยถือ

¹มาตรา 14 หมวด 2.

²ธนิต เศรษฐบุตร และโกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, เมืองไทยในระบบรัฐสภา,

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, 2517), หน้า 171 - 172.

ปฏิบัติมาโดยตลอด โดยให้สัญญาต่อประชาชนว่า "การเลือกตั้งจะเป็นไปตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย"¹

6. ประชาชนได้แสดงออกซึ่งประชามติ (Public Opinion) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดพระนคร - ชนบุรี (กรุงเทพฯ) ได้ให้การสนับสนุนพรรคฝ่ายค้านคือพรรคประชาธิปไตยอย่างล้นหลามนับจำนวนเป็นหมื่นเป็นแสนคนอย่างเห็นได้ชัดเจนนในทุกหนทุกแห่งที่พรรคประชาธิปไตยออกไปหาเสียง. . .²

7. เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกที่มีตัวเลข เปิดเผยออกมาภายหลังว่า พรรคมันักคิลลาซึ่งเป็นฝ่ายรัฐบาลได้ทุ่มเงินใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นเงินถึง 20,000,000.00 บาท (ยี่สิบล้านบาท)³ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้แถลงว่าเป็นเงินที่ทางบริษัทห้างร้านได้ส่งมาสนับสนุนพรรคกันเป็นส่วนตัว. . . และเชื่อกันว่ามากกว่าพรรคอื่น ๆ ถึง 10 เท่าตัว⁴

ในด้านการหาเสียงของพรรคการเมืองปรากฏว่า ระยะเวลาหน้าการเลือกตั้งพรรคเสรีมันักคิลลาประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ใคมีของแจกแก่ประชาชน เช่น ไม้ขีดไฟ ฝาเซ็ดหน้า และอื่น ๆ⁵ ปรากฏว่ามีผู้มารับแจกข้าวของเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ในระยะ

¹Darling, Frank C. Thailand and the United States, p.154.

²เฉลิม มະลิลลา, "รัฐประหาร พ.ศ. 2500 ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 101.

³Willson, David A. and Phillips, Herbert P., "Elections and Parties in Thailand," Far Eastern Survey, (August, 1958), p.116.

⁴นริศ เศรษฐบุตร และโกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, เมืองไทยในระบบรัฐสภา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, 2517), หน้า 173 - 174.

⁵เฉลิม มนิต, รัฐประหาร พ.ศ. 2500, หน้า 104.

ต่อมาคณะแนวนิยมของพรรครัฐบาลก็เริ่มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากถูกพรรคประชาธิปไตย และพรรคอื่น ๆ โจมตีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของรัฐบาล รวมทั้งกรณีที่เกิด เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในระยะนั้น เช่น เกิดการปล้นธนาคารรายใหญ่โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจะจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้¹ ผสมกับการนัดหยุดงานของกรรมกร และที่สำคัญคือ นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรค ประชาธิปัตย์ ได้ชี้ให้ประชาชนเห็นถึงข้อบกพร่องของรัฐบาลที่ได้ใช้ผลของการให้ความ ช่วยเหลือทางทหารที่ประเทศไทยได้รับจากสหรัฐอเมริกาไปในทางมิชอบ และยังเป็นผล ให้นโยบายต่างประเทศของไทยไม่อาจดำเนินไปโดยอิสระ² รวมทั้งปัญหาการฉ้อราษฎร์ บังหลวง ซึ่งฝ่ายรัฐบาลก็ดูเหมือนจะยอมรับว่าเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ตก

เมื่อเป็นดังนั้นความหวังของรัฐบาลที่จะได้รับการเลือกตั้งจากการสนับสนุนของ ประชาชนโดยตรงก็เริ่มจะเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนและยิ่งประกอบเข้ากับการที่พรรคการเมือง สนิมคร เข้าแข่งขันชิงชัยในครั้งนี้เป็นจำนวนมาก ก็ย่อมจะสร้างความไม่สบายใจให้บังเกิด แก่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามพรรคเสรีมนังคศิลาได้วาง แผนการรณรงค์เลือกตั้งไว้เป็นอย่างดี³ โดยมีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เลขาธิการพรรคเป็นกำลังสำคัญ ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ก็คือ สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรกลุ่มสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งเคยเป็นสมาชิกคณะกรรมการนิวัติยุติมาก่อนนั่นเอง สมาชิกพรรคที่สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดต่าง ๆ นั้นก็เป็นผู้มีชื่อเสียงอันเป็นที่รู้จักกันดี ในหมู่ประชาชนอยู่ก่อนแล้ว⁴ นอกจากนั้นยังมีพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้

¹ นรนิติ เศรษฐบุตร และโกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์, เมืองไทยในระบบรัฐสภา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2517), หน้า 174.

² Darling, Frank C., Thailand and The United States, p.155.

³ เณลิม มลิลิตา, รัฐประหาร พ.ศ. 2500, หน้า 104.

⁴ "ศุภวิทย์" (นามแฝง) และ นต.นต เชื้อชาวลิต, เมืองไทยในระบบรัฐสภา (พระนคร : โรงพิมพ์พิชิต, 2510), หน้า 135.

ความสนับสนุนเกือบ 10 พรรค เช่น พรรคธรรมราชปิตัย พรรคชาติประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนพรรคเสรีมนังคศิลา โดยเฉพาะ เช่น หัวหน้าพรรคธรรมราชปิตัยก็คือ ร.ต.อ. เปี่ยม บุญโชติ ซึ่งเป็นเลขานุการและคนสนิทของจอมพล ป. พิบูลสงคราม¹ จึงนับว่าพรรคเสรีมนังคศิลาได้วางแผนในการคัดเลือกและกำหนดตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างรัดกุม จะมีขอบกพรองก็คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตัดสินใจเป็นผู้นำทีมสมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดพระนครเอง ขณะเดียวกัน นายควง อภัยวงศ์ ก็นำทีมพรรคประชาธิปไตยด้วยตนเอง เช่นกัน การตัดสินใจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด สองประการคือ²

ประการแรก จอมพล ป. พิบูลสงครามเองและผูรร่วมทีม ซึ่งได้จั่วรายชื่อย่อยคล่องจองกันว่า พิบูลย์-เวชยันต์-บริรักษ์-ดิศพลี-พรหมโยธี-บุญยัติ-สวัสดิ์-เกษ-รักษ์ แม้จะเป็นนักการเมือง เก่าแก่ก็ไม่ใช่นักชำนาญในการหาเสียงเลือกตั้ง ตรงข้ามกับทีมพรรคประชาธิปไตยซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างดี

ประการที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงครามตัดสินใจเข้าสมัครเอง เป็นการสร้างเครื่องพิฆาตการให้กับตนเองโดยไม่จำเป็น เพราะถาหากจอมพล ป. พิบูลสงคราม และบุคคลในคณะรัฐบาลไม่ได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็ย่อมหมายความว่า ประชาชนไม่สนับสนุนรัฐบาลชุดนี้ ดังนั้นจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงตกอยู่ในฐานะที่ "แพ้ไม่ได้"

¹ ชาวนาวัง สุกดลภา, พรรคการเมือง, หน้า 124.

² ร.ต.ต.ชงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหามัถิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 86.

การเลือกตั้งวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 นั้น จัดได้ว่าเป็นการเลือกตั้ง
ที่วุ่นวายที่สุด และเหตุการณ์เลือกตั้งที่วุ่นวายที่สุดก็คือ จังหวัดพระนคร ถึงกันมีผู้กล่าวว่า
ความทุจริตในการเลือกตั้งครั้งนี้ ชนะประวัติการณ์ในคานทุจริตคดโกงยิ่งกว่าการเลือกตั้ง
ทุกครั้งที่เคยมีมาในเมืองไทย¹ ที่อำเภอคูสิตเต็มไปด้วยความบกพร่องจนผิดกติกา
ที่จะเชื่อได้ว่าเป็นความบกพร่องธรรมดา เช่น ปรากฏชื่อนายแล้วในบัญชีเปลี่ยนแปลง
ชายให้เป็นหญิง เพิ่มเติมชื่อเอาเองให้อยู่ในบ้านใดบ้านหนึ่ง ลบชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงจน
ถึงกับหายไปทั้งหมดบ้านก็มี บางแห่งทำบัญชีเสร็จแต่ไม่ประกาศให้ประชาชนดู² และก่อน
การเลือกตั้งเพียงวันเดียวได้มีการจับบัตรซึ่งเรียกกันว่า "บัตรโงง" ได้เป็นอันมาก
ซึ่งเป็นบัตรปิดหมายเลข 25 ถึง 33 อันเป็นหมายเลขประจำตัวของผู้สมัครในนามของ
พรรคเสรีมนังคศิลาทั้ง 9 คน บัตรดังกล่าวมีลักษณะฐานตลอดจนรอยตราประทับเป็น
อย่างเดียวกับบัตรเลือกตั้งทุกประการ บัตรโงงนี้จึงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปเรียกว่า
"ไฟไฟ" สถานที่หลายแห่งได้มีการปิดบัตรไฟไฟเตรียมกันไวล่วงหน้า เช่น ที่โรงเรียน
ประชาบาลหน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม ส่วนบุคคลซึ่งจะทำหน้าที่โงงการเลือกตั้งได้มี
การชักชวนวิธีการแอบลงไฟไฟไวล่วงหน้า บุคคลจำพวกนี้เรียกกันว่า "เหล่าพลรม"
เหล่าพลรมส่วนมากเป็นพวกซนซนพาลซึ่งได้รับเงินเป็นอามิสสินจ้าง เพื่อไปลงบัตรไฟไฟ
พร้อมทั้งได้รับแจกบัตรประจำตัวเป็นเครื่องคุ้มครองการกระทำผิดกฎหมาย บัตรที่แจกมี
3 ชนิดด้วยกันคือ

¹"ปลาทอง" (นามแฝง), "บันทึกของชาวกรุงเทพ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
ปีที่ 3 ฉบับที่ 39 (วันที่ 17 มีนาคม 2500), หน้า 16.

²นายควง อภัยวงศ์กับพวก, "ร้องขอให้ศาลสั่งว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง
ที่จังหวัดพระนคร เป็นไปโดยไม่ชอบ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (ปีที่ 3 ฉบับที่ 35
วันที่ 7 เมษายน 2500), หน้า 29.

3ร.ต.ต.ชงไชย แสงประดับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. . ."

1. บัตรประจำตัวสมาชิกสามัญพรรคเสรีมนั่งคศิลา
2. ฉาแถบขาวมีตราไก่กระพือปีกและขอความวาทรรคเสรีมนั่งคศิลา
3. นามบัตรของนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ให้ไว้ประจำตัว

บัตรทั้ง 3 ชนิดนี้ มีคุณสมบัติพิเศษคือ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการจับกุมผู้ถือบัตรนั้นแม้จะกระทำผิดกฎหมาย¹

ชาวเรือไฟไฟได้ถูกเปิดเผยมก่อนการเลือกตั้งอย่างเกรียวกราว ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงพากันไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากเป็นประวัติการณ์ในวันเลือกตั้ง เพราะชาวกรุงเทพฯ เห็นว่าถ้าตนไม่ไปใช้สิทธินั้นแล้ว ก็คงจะถูกบุคคลบางพวกไปใช้สิทธิแทนอย่างไม่ต้องสงสัย อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะเล็งเห็นผลแห่งการเลือกตั้งจะทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลได้ เพราะถ้าจอมพล ป. พิบูลสงครามแพ้การเลือกตั้งแล้ว โดยมารยาทย่อมหมดโอกาสในการจัดตั้งรัฐบาล

เหตุการณ์วันเลือกตั้งสื่อถึงความไม่บริสุทธิ์ใจของฝ่ายรัฐบาล เช่น สถานที่รับบัตรเลือกตั้งก็คึกคักกับบัตรและสถานที่ลงบัตรอยู่ห่างไกลกันมาก เจ้าหน้าที่จับไฟไฟไค้มากมาย บางแห่งไฟไฟถึงกับขึ้นไปกองอยู่บนโต๊ะ กรรมการเองและมีปรากฏการณ์ซึ่งชี้ว่าบัตรไฟไฟที่ปิดหมายเลข 25 ถึง 33 ได้ถูกแอบยัดใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งแน่นอน เพราะเมื่อเปิดหีบบัตรออกนับคะแนน ปรากฏว่าบัตรที่ปิดหมายเลข 25 ถึง 33 กองอยู่ในหีบลงบัตร เป็นระเบียบเรียบร้อย² บางหน่วยเที่ยงวันแล้วยังมิได้เปิดใหญ่เลือกตั้งลงบัตร บางหน่วยลงพน 17 นาทีก็กาไปแล้ว กรรมการจึงเปิดโอกาสใหญ่เลือกตั้งลงบัตรได้³

การนับคะแนนเสียงเป็นไปด้วยความเหลวแหลกโดยมิชอบ เช่น กรรมการขอนับคะแนนหมายเลข 25 ในบัตรที่เสียใช้ไม่ได้ บางแห่งกรรมการเขียนคะแนนหมายเลข 4

¹ นายควง อภัยวงศ์กับพวก. . .," หน้า 36.

² ร.ต.ต.ชงไชย แสงประดับ, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. . .," หน้า 95.

³ นายควง อภัยวงศ์กับพวก. . .," หน้า 37.

ให้เป็นหมายเลข 25 กรรมการเพิ่มบัตรที่ปิดหมายเลข 25 ถึง 33 เอาเอง กรรมการ
หยิบเอาบัตรเลือกตั้งที่มีปิดหมายเลข 25 ถึง 33 ออกทิ้ง บางแห่งกรรมการแกลง
ดับไฟขณะนับคะแนน ครั้งนั้นนายสมัคร สุนทรเวช เล่าว่า

"ที่หน่วยกรมทางหลวงเลยเวลาลงคะแนนไป 10 นาทีแล้ว ยังไม่มีเจ้าหน้าที่
มีแต่สิบเอกแก่ ๆ เราเข้าไปถาม นายสิบคนนั้นบอกว่าไม่ทราบ เขาบอกให้ผมมา
เผ่าที่นั่นผมจะมา . . . เกือบสามโมง เขาจึงได้มีรถจับบรรทุกคน 5 - 6 คน มา
จอด คนหนึ่งกระโดดลงมาก่อนแล้วถามว่า หนวอนนี้ใช้ไหมที่ไม่มีกรรมการ เรา
บอกว่าใช่เขาก็ตะโกนเสียงดังว่า กรรมการหนวอนนี้ไม่มาทำงานผมได้รับหน้าที่ให้
มาทำการแทน ต่อการกรรมการอาสาสมัครอีก 5 คน ใครจะช่วยเป็นกรรมการ
ก็ยกมือขึ้น พวกที่นั่งรถมาด้วยกันทั้งหมดก็กอดเขาไปยกมืออีก . . . เห็นหน้าตาคน
5 - 6 คนที่มาเป็นกรรมการแล้วมันไม่น่าไว้วางใจอย่างไรชอบกล . . . คนที่จะลง
คะแนนรอกันอยู่มากเต็มที ต่างคนก็ต่างจะแย่งกันเข้าไปปิดบัตร คนที่รออยู่ข้างนอก
ไม่ทันใจก็คว้าเอาแปงเป็ยกขึ้นมาปิดบัตรกันบนโต๊ะกรรมการนั่นเองแหละ เราเห็น
ยั้งนี้ก็ร้องบอกกรรมการว่า อย่าให้ลุงคะแนนเปิดบัตรนอกคูหาอย่างนั้นซี กรรมการ
มองคูหาเราแล้วก็เฉยเสีย บางคนผิดไม่ถูก ไปถามกรรมการว่าปิดอย่างไร
กรรมการก็คว้าเอาบัตรแล้วก็กเอาหมายเลข 25 - 33 ไปเข้าให้ เราก็ร้อง
ทวงว่าอย่าทำอย่างนั้นซีรับ คุณเป็นกรรมการทำไมฉีกบัตรติดเสียเอง เขาบอกว่า
แล้วมันเรื่องอะไรของคุณ เราก็บอกว่าเรื่องของคุณเป็นกรรมการทำไมถูกผมก็
ตองหักทวง พรรคพวกเขาจุกขึ้นมาขี้นหาเราว่าล่ออยู่เฉย ๆ ดีกว่าอย่ามายุ่งแถวนี้
เลย . . . ไฟเปิดขึ้นปรากฏว่ามีบัตรเลือกตั้งที่ปิดหมายเลข 25 ถึง 33 เพิ่มขึ้นอีก
เป็นอันมาก"¹

ที่หน่วยเลือกตั้งซอยทองหล่อ อำเภอพระโขนง บัตรเลือกตั้งมีจำนวนมากกว่าผู้มาใช้สิทธิ
เลือกตั้ง นอกจากนั้นเมื่อกรรมการทำการนับคะแนนเสร็จไปถึง 8 อำเภอในจำนวน

¹สมัคร สุนทรเวช, การเมืองเรื่องคดียา (พระนคร : บุรพาศิลป์การพิมพ์,
2521), หน้า 107.

13 อำเภอ และปรากฏผลว่าพรรคประชาธิปไตยคะแนนนำมาลี้ว กรรมการนับคะแนนใน อำเภอที่เหลืออีก 5 อำเภอ จึงแถลงถ่วงเวลานับคะแนนให้ล่าช้าโดยเฉพาะ 13 หน่วยสุดท้ายของอำเภอคูสิต เพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำเอาบัตรหมายเลข 25 ถึง 33 มาใส่เพิ่มเติม ตามปกติการลงบัตรของผู้เลือกตั้งแต่ละหน่วยเลือกตั้งจะมีไม่เกินวันที่ 27 แต่ 13 หน่วยสุดท้ายนี้ปรากฏว่ากว่าจะประกาศผลได้ ต้องใช้เวลา นับคะแนนอยู่ถึง วันที่ 28 เวลาเที่ยง ทั้งเมื่อพิจารณาเหตุตามสถิติของผู้ลงบัตรในหน่วยเลือกตั้งอื่น ๆ แล้ว เมื่อผู้ลงบัตรใหญ่สมัครหมายเลขที่ 25 ถึง 33 ถ้าเฉลี่ยไม่เกินหน่วยละ 295 ถึง 509 คะแนน แต่เฉพาะ 13 หน่วยสุดท้ายนี้เอง ผู้สมัครหมายเลข 25 ถึง 33 ใ้รับการลงบัตรเพิ่มขึ้นถึงหน่วยละ 93 ถึง 1,838 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 125 เปอร์เซ็นต์ ถึง 247 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเกิดขึ้นจากความจริงไม่ได้

ตอนค่ำวันที่ 27 นั้น ที่ศาลากลางจังหวัดก็ยังมีผู้คนไปคอยฟังข่าวกันอยู่อย่างหนาแน่น ทางการประกาศข่าวยังมีอีก 13 หน่วย ของอำเภอคูสิตที่ยังไม่ส่งคะแนนมาทั้ง ๆ ที่ใช้เวลา นับคะแนนไปกว่า 25 ชั่วโมงแล้วนั้น คะแนนของพรรคฝ่ายค้านยังคงนำรัฐบาล อยู่ 7 ต่อ 2 จนกระทั่งรุ่งขึ้นวันที่ 28 หลังจากปิดการลงคะแนนไปแล้ว 40 กว่าชั่วโมง จึงได้คะแนนมาจาก 13 หน่วย ที่เกิดขัดข้อง เมื่อเอามารวมกับคะแนนของหน่วยอื่น ๆ ที่รออยู่ก่อนแล้ว ผลปรากฏออกมาทำให้ชาวกรุงเทพฯ เกิดความรู้สึกตื่นตัวจนพูดอะไร ไม่ออก เพราะคะแนนที่เข้ามาเพิ่มอีกเพียง 13 หน่วยนั้น มีผลทำให้พรรครัฐบาลได้รับเลือกตั้งเข้ามาถึง 7 คน ส่วนฝ่ายค้านเหลือตกอยู่เพียง 2 คน เท่านั้น²

เมื่อเป็นดังนี้ประชาชนส่วนใหญ่จึงพากันลงความเห็นว่าเป็นการกระทำของ รัฐบาลเอง ทั้งนี้ก็เพื่อหวังจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้ ซึ่งในที่สุดพรรครัฐบาล ก็เป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้งจริง ๆ กล่าวคือ

¹ควง อภัยวงศ์กับพวก. . ." หน้า 39.

²สมัคร สุนทรเวช, การเมืองเรื่องคดียา, หน้า 122 - 123.

ก. ผลการเลือกตั้งในจังหวัดพระนคร

พรรคเสรีมนังคศิลา ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวม 7 ที่นั่ง และพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือก 2 ที่นั่ง ดังรายชื่อเรียงตามลำดับคะแนนดังนี้¹

1. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	พรรคเสรีมนังคศิลา
2. นายควง อภัยวงศ์	พรรคประชาธิปัตย์
3. พลเอกเกา เพียร เลิศบริรักษ์ยุทธกิจ	พรรคเสรีมนังคศิลา
4. พล.อ.ท. มุณีมหาสินทนะ เวชยันตรังสฤษดิ์	พรรคเสรีมนังคศิลา
5. พล.ท. บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	พรรคเสรีมนังคศิลา
6. นาวาโทพระประยูทธชลธี	พรรคประชาธิปัตย์
7. พระยาอดิพลีธรรมประคัลภ์	พรรคเสรีมนังคศิลา
8. พลเอกมังกร พรหมโยธี	พรรคเสรีมนังคศิลา
9. พลเอกหลวงสวัสดิ์ศรียุทธ	พรรคเสรีมนังคศิลา

ข. ผลการเลือกตั้งในจังหวัดธนบุรี

เรียงคะแนนตามลำดับดังนี้²

1. นายโอง สวรรณหัตถ์	พรรคประชาธิปัตย์
2. นายมนัส สวรรณหัตถ์	พรรคประชาธิปัตย์
3. นายสุริยะ ชีคตะสังคะ	พรรคเสรีมนังคศิลา

ค. ผลการเลือกตั้งรวมทั้งทั่วประเทศ

1. พรรคเสรีมนังคศิลา	83	ที่นั่ง
2. พรรคประชาธิปัตย์	28	ที่นั่ง

¹ชด หัสบำเรอ และปรีชา สามัคคีธรรม, 35 ปี แห่งยุคประชาธิปไตย (พระนคร : มิตรเจริญการพิมพ์, 2511), หน้า 341 - 342.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 342.

3. พรรคเสรีประชาธิปไตย	11	ที่นั่ง
4. พรรคธรรมาธิปไตย	10	ที่นั่ง
5. พรรคเศรษฐกร	8	ที่นั่ง
6. พรรคชาตินิยม	3	ที่นั่ง
7. พรรคขบวนการไฮดปาร์ค	2	ที่นั่ง
8. พรรคอิสระ	2	ที่นั่ง
9. ไม่สังกัดพรรค	13	ที่นั่ง
	รวมทั้งสิ้น	160
		ที่นั่ง

การชนะเลือกตั้งครั้งนี้จำนวนผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนในนามของพรรคเสรีมีนักคิดลาซัง เป็นพรรครัฐบาลมีเกินกว่าครึ่ง คือได้รับเลือกเป็น 83 : 160 เมื่อรวมเข้ากับจำนวน ส.ส.ประเภท 2 ซึ่งเป็นพรรคพวกของรัฐบาลอีก 160 คน พรรครัฐบาลจึงสามารถเขาทำหน้าที่ปกครองบริหารประเทศอีกวาระหนึ่ง

ในระยะที่ทราบผลการเลือกตั้งใหม่ ๆ จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ภูมิใจที่มั่นใจว่าจะสามารถตั้งรัฐบาลใหม่ได้โดยง่ายเพราะจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า " . . . ถ้าได้เป็นนายกรัฐมนตรีจะพยายามจัดตั้งรัฐบาลโดยฟังเสียงประชาชนทั่วไป และเสียงในสภาผู้แทนราษฎรใหม่มากที่สุด" ¹ แต่หลังจากนั้นได้มีความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นคือประชาชนและส่อมวลชนได้วิพากษ์วิจารณ์การเลือกตั้งครั้งนี้อย่างรุนแรง ไทญูจาร์กึ่งในประวัติศาสตร์ว่า เต็มไปด้วยความทุจริตทุกเล สกปรก คดโกงทุกชนิดอย่างชงหนาและขณะเดียวกันก็ต้องบันทึกไว้ด้วยว่าประชาชนคนไทยผู้สุจริตและมีใจเป็นธรรม ได้พยายามใช้สิทธิของตนเขาต่อสู้กับผู้ทุจริตและอิทธิพลต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง นักศึกษาและนิสิตเป็นจำนวนพัน ได้เข้าร่วมมือกับประชาชนเขาป้องกันการทุจริตอย่างสุดฝีมือ จับไฟฟ้พลรมไถมากมายถึงขนาด

¹"ตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นอาชีพที่คนต้องการมากจริง ๆ" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 40 วันที่ 24 มีนาคม 2500, หน้า 5.

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครยอมรับว่า การเลือกตั้งในกรุงเทพฯ คราวนี้สกปรกและตนไม่สามารถควบคุมป้องกันได้ จึงขอยินใบลาออกจากตำแหน่งทันที¹ รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2500² แล้วตั้งให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้มีอำนาจฝ่ายทหาร เพื่อให้ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการก่อกองการร้าย และตามมาด้วยการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษาครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2500³ เหตุการณ์เลือกตั้งครั้งนี้ได้มีผู้บันทึกเหตุการณ์ไว้ว่า

"และแล้ววันสำคัญในประวัติศาสตร์ทางการเมืองก็ผ่านเข้ามา วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป ผลที่ออกมาคือ พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลบั่นคนจิตใจประชาชนอย่างแรง ประชาชนบางส่วนตกเป็นทาสน้ำเงินของผู้มีอิทธิพล กลายเป็นเครื่องมืออย่างน่าละอาย พรรคการเมืองดังกล่าวได้ใช้อำนาจทางบริหาร เขาช่วยเหลือพรรคของตน ตลอดจนอาศัยอำนาจศาลคอยขัดขวางการใช้สิทธิและโอกาสเลือกตั้งของประชาชน เหตุการณ์เลวร้ายทำนองนี้ได้เกิดขึ้นโดยทั่วไปในวันเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาที่ได้รับการเลือกตั้ง เกินกว่าครึ่งของ เก้าอี้ในรัฐสภา จึงตกเป็นของรัฐบาลอย่างง่ายดายในท่ามกลางเสียงสาปแช่ง เกือบทั่วทิศ เมื่อรูปการณ์ที่เป็นเช่นนี้ ประชาชนต่างพากันประท้วงที่กลุ่มอิทธิพลฉ้อโกงเอาซึ่ง ๆ หน้า เพราะหน่วยเลือกตั้งบางแห่งเจียบเหงาควยผู้คน แคพอเปิดหีบบัตรกลับนับได้เป็นพัน ๆ บางแห่งอันธพาลคอยข่มขู่เลือกตั้งถึงขนาดทำร้ายร่างกายก็มี ประชาชนต่างมีปฏิกริยารุนแรงเกิดขึ้น ถึงกับพากันนัดชุมนุมที่ท้องสนามหลวงเพื่อประท้วงรัฐบาล"⁴

¹สมัคร สุนทรเวช, การเมืองเรื่องคัมภีร์, หน้า 113 - 114.

²"ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย, ภาค 1 เล่ม 74 ตอนที่ 22 (ฉบับพิเศษ 2 มีนาคม 2500), หน้า 2.

³สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2500, หน้า 1.

⁴ประยูร ลิทธิพันธ์, "เลือกตั้งสกปรก," ประวัติศาสตร์การเมืองไทย (ธนบุรี : โรงพิมพ์นครชน, 2511), หน้า 631 - 632.

ก่อนการเลือกตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปล่อยให้ทหารออกไปเลือกตั้งอย่างเสรีโดยใคกล่าวต่อนึ่งว่า "เมื่อจะเป็นประชาธิปไตยกันจริง ๆ แล้วขออย่าได้บังคับกะเกณฑ์ให้ไปลงคะแนนให้พรรครัฐบาลเลย บุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในการพรรคการเมืองฝ่ายค้านอาจเป็นคนดีก็ได้ เพราะฉะนั้นขอให้ทหารทุกคนได้ใช้วิจารณญาณด้วยตัวของตัวเอง ไม่ต้องไปเกรงกลัวอิทธิพลผู้ใด"¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกิดการขัดแย้งกันภายในพรรคเสรีมนังคศิลา เองอย่างรุนแรง

สวนบทบาทของรัฐบาลในเวลานั้นอาจประเมินจากเหตุการณ์ได้ว่า หาได้มีศรัทธาและมีความปรารถนาต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้วยความจริงใจไม่ เพราะถ้ารัฐบาลมีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย และใครจะแก้ไขวิกฤตการณ์โดยวิธีทางประชาธิปไตย ก็น่าที่จะยอมรับประสามติและแสดงออกโดยการยุบสภา และเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินโดยการเลือกตั้งครั้งใหม่ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นย่อมเป็นที่แน่นอนว่า ประชาชนจะมองรัฐบาลไปในแง่ดี การที่รัฐบาลไม่ต้องการที่จะให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า

1. รัฐบาลตระหนักอยู่แก่ใจเป็นอย่างดีว่า ฐานะของรัฐบาลขณะนั้นไม่ได้รับศรัทธาและการสนับสนุนจากประชาชน และขณะเดียวกันก็มีความแน่ใจว่าจะแพการเลือกตั้ง ถ้าเปิดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ให้เป็นไปในลักษณะโดยอิสระ เสรีตามระบอบประชาธิปไตย

2. รัฐบาลยังปรารถนาที่จะครองอำนาจทางการเมืองอยู่ต่อไป เมื่อเป็นดังนี้ รัฐบาลก็ต้องการหาทางเอาชนะการเลือกตั้งไม่ว่าจะเลือกเมื่อใดหรือครั้งไหนก็ได้ ดังนั้นสภาพการเลือกตั้งก็ย่อมจะต้องกลายเป็น "การเลือกตั้งสกปรก"

เมื่อเป็นดังนี้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องยื่นยันที่จะใช้ผลการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 เขาเป็นรัฐบาลปกครองบริหารประเทศ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2500 อีกวาระหนึ่ง ถึงแม้จะได้รับการคัดค้านจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านและ

¹ระพีพันธุ์ โพธิ์ไชยา, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 11 (พระนคร : โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์, 2507), หน้า 196.

นิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไปถึงขนาดบุคคลจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านจากหลายพรรค และหลายที่ทั้งในพระนคร - ชนบุรี และจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคภายใต้การนำของ พรรคประชาธิปไตยและพรรคอื่น ๆ ประกอบด้วย

1. นายควง อภัยวงศ์
2. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช -
3. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
4. พ.อ.ม.ร.ว.น้ำเพชร เกษมสันต์
5. พ.ท.ประเสริฐ สุกบัณฑิต
6. นายกิตติศักดิ์ ศรีอำไพ เป็นต้น

ได้ไปยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดพระนคร สระบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมาและ อุบลราชธานี เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ "การเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500" เฉพาะจังหวัดดังกล่าวเป็นโมฆะ

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 จึงเป็นชนวนนำไปสู่ วิกฤตการณ์ทางการเมืองในระบอบนี้คือ การเดินขบวนโดยนิสิตนักศึกษาและประชาชน เพื่อขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ รวมทั้งสอบสวนและนำผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้งครั้งนี้มา ลงโทษ ซึ่งรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ไม่ยินยอมโดยได้แสดงปฏิกริยาตอบโต้ออกมาในลักษณะพยายามจะนำหลักการ "ใช้กำลังปราบปรามอย่างรุนแรง" โดยอาศัย มาตรการคือ "ประกาศภาวะฉุกเฉิน" และประกาศห้ามชุมนุมในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน เพื่อให้ตนได้ครองอำนาจอยู่ต่อไป แต่บังเอิญเป็นโชคชะตาของชาติและประชาชน ที่ได้เกิดการขัดแย้งกันในกลุ่มผู้มีอำนาจฝ่ายรัฐบาล นั่นก็คือผู้นำคนสำคัญฝ่ายทหารคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้บัญชาการฝ่ายทหารและตำรวจไม่เห็นด้วย จึงไม่ยอม เป็นเครื่องมือปฏิบัติการปราบปรามประชาชนผู้เดินขบวนด้วยกำลังทหารและอาวุธร้ายแรงตามความประสงค์ของรัฐบาล ซึ่งได้สร้างความผิดหวังให้บังเกิดแก่ตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และคณะพรรคผู้มีอำนาจทางรัฐบาล เป็น อย่างมาก

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แสดงท่าทียอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยเปิดให้ประชาชนเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นส่งไปยังกองบัญชาการฝ่ายทหารและได้ประมวลความคิดเห็นของประชาชนที่ซึ่งส่วนมากไม่ปรารถนาจะให้พล เอกมังกกร พรหมโยธี และพลโทประยูร ภมรมนตรี ซึ่งเป็นผู้ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามให้ความไว้วางใจเป็นอย่างมาก เขารวมในคณะรัฐบาลต่อไปอีก นอกจากนั้นก็ต้องการให้นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์พ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ¹ เสนอให้จอมพล ป. พิบูลสงครามพิจารณาในขั้นแรก จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงตอบโต้ด้วยการให้สัมภาษณ์ว่าจะยึดหลักเกณฑ์ในการตั้งรัฐบาลในคณะรัฐบาลชุดใหม่ โดยจะไม่แต่งตั้งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งราชการประจำ เขา เป็นรัฐมนตรีในขณะเดียวกันอย่างเด็ดขาด ซึ่งนับว่าเป็นการแก้เผ็ดรัฐประหารโดยตรง เพราะบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐประหารนั้น ล้วนเป็นทหารประจำการทั้งสิ้น คณะทหารจึงมีปฏิริยาตอบโต้โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และสมาชิกคณะรัฐประหารชั้นผู้ใหญ่หลายคน โดยการปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดใหม่ โดยอ้างว่าประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่ในทางราชการประจำเพียง คำนเดียว² การที่สมาชิกคณะรัฐประหารซึ่งเป็นผู้ควบคุมกำลังแห่งกองทัพยกไม่ยอมเข้าร่วมในคณะรัฐบาล ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงครามตกอยู่ในฐานะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เพราะหากยังขึ้นจัดตั้งรัฐบาลโดยมีสมาชิกคนสำคัญในพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งเป็นคนสนิทของตนเข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีก็จะไม่ได้รับความสนับสนุนจากคณะรัฐประหาร และถา คณะทหารไม่สนับสนุนก็ไม่แน่ใจว่ารัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาทั้ง 2 ประเภทหรือไม่ และอีกประการหนึ่งถ้าจัดตั้งรัฐบาลโดยขาดการสนับสนุนจากทหารบก รัฐบาลก็ย่อมขาดเสถียรภาพ เพราะไม่รู้อนาคตจะเกิดรัฐประหารขึ้นอีกเมื่อใด³ ดังนั้น

1 "คณะรัฐบาลจะต้องพิสูจน์ต่อไปว่าเป็นรัฐบาลของใครกันแน่." สยามรัฐ สืบคาหวิจารณ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 42 วันที่ 7 เมษายน 2500, หน้า 4.

2 เรื่องเดียวกัน.

3 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, "รัฐบาล 2500," สยามรัฐ สืบคาหวิจารณ์ ฉบับที่ 44 วันที่ 2 เมษายน 2500, หน้า 9.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงขอยอมถอนขอเจรจาประนีประนอมกันระหว่างสมาชิกคณะรัฐประหาร กับสมาชิกคนสำคัญ ๆ ของพรรคเสรีมนังคศิลา โดยยอมยกตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทยซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีอยู่และหวงักหวงหนานั้น โดยยกตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้กับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นการตอบแทนที่พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ประกาศจะลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจตามเงื่อนไขของคณะรัฐประหาร ส่วนตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนี้มาโดยตลอดก็ยกให้กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อแลกกับการสนับสนุนจากคณะรัฐประหาร¹ ผลที่สุดก็ประนีประนอมกันได้และได้ประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2500

6. ความขัดแย้งและความสับสนในการเลือกตั้ง เป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิด

รัฐประหาร

6.1 ความขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พลตำรวจเอกเผ่า

ศรียานนท์

สาเหตุการขัดแย้งอาจสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการแข่งขันชิงอำนาจทางการเมือง

1.1 ทางกันพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในฐานะเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลา ได้พยายามแสวงหาอำนาจทางการเมืองและสร้างบารมีให้กับตัวเองภายในพรรคเสรีมนังคศิลาและในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนสามารถคุมเสียงส่วนใหญ่ได้สำเร็จ ส่วนภายนอกก็ได้ซื้อสิทธิพลในฐานะอธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีช่วยว่าการ

¹ Darling, Frank C., Thailand and The United States, p. 161.

"การกระทำของจอมพล ป. พิบูลสงครามกับพลเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้ถูกอำนาจกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งขณะนั้นกำลังได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วจากประชาชน"

กระทรวงมหาดไทยสร้างอาณาจักรตำรวจให้อยู่ในสภาพที่พร้อมไปด้วยกำลังหน่วยต่าง ๆ อาทิเช่น ตำรวจพลร่ม ตำรวจยานเกราะ ตำรวจคอมมานโด ตำรวจน้ำ เป็นต้น รวมทั้งได้ระดมอาวุธรายแรงนานาชนิดทั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมากมหาศาล¹ และมีข้อเท็จจริงที่เชื่อได้ว่า กำลังตำรวจในระยะนั้นอยู่ในสภาพที่พร้อมจะทำการบดขยี้ทหาร²

1.2 ทางด้านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมือง โดยได้รับตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น ผู้บัญชาการทหารบก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมและท้ายสุดคือผู้บัญชาการทหาร ก็ด้วยเหตุที่มีความสามารถและมีผลงานที่เด่นชัดด้วยการปราบปรามกบฏครั้งสำคัญ ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ เป็นผู้มีบุคลิกเข้มแข็ง เป็นคนจริง และมีความซื่อ จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความพึงพอใจจึงให้ความไว้วางใจและสนับสนุนให้ตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางทหารและก้าวขึ้นสู่การมีอำนาจทางการเมืองในที่สุด สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้เกิดความไม่เข้าใจในตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม หัวหน้าพรรคและพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เลขาธิการพรรค จึงไม่ยอมเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งด้วยซ้ำยังอนุญาตทหารในกองทัพบุกไปออกเลือกตั้งได้โดยเสรี และในที่สุดได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนทั่วประเทศ

2. เป็นเรื่องแข่งขันหาผลประโยชน์เพื่อให้เป็นฐานรองรับฐานะแห่งการมีอำนาจทางการเมือง และเพื่อสร้างความร่ำรวยให้แก่ตน

2.1 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้สร้างความร่ำรวยให้กับตนเองด้วยการค้าฝิ่น³

¹ เณรมิ มลิตา, การปฏิวัติ พ.ศ. 2500, หน้า 136.

² Darling, Frank C., Thailand and The United States p.139.

³ Ibid., p.117.

2.2 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สร้างความร่ำรวยด้วยการมี
ผลประโยชน์จากสำนักงานสลากกินแบ่ง¹ รวมทั้งผลประโยชน์ในการค้า โดยมีบริษัท
เป็นของตนเองในเครือบริษัท "รัชต์" เป็นจำนวนมาก

จะเห็นว่าทางฝ่ายต่างหาผลประโยชน์มากระทบกระทั้งกันโดยมีหนังสือพิมพ์
ของทั้งสองฝ่ายคือ หนังสือพิมพ์เดาไทยของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เขียนโจมตี
ทหารทุกวัน² โดยเฉพาะตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ส่วนหนังสือพิมพ์สารเสรี เป็นของ
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ลงข่าวเดงานพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ทุกวัน แต่การ
ชกแย้งกันที่สำคัญคือ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เสนอให้นายปุ่น จาคิกวณิชมาเป็น
หัวหน้ากองคลังสลากกินแบ่งแทนนายยศ อินทรโกมาลยสุต ซึ่งเป็นอุชชาวอุษาของจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงทำความไม่พอใจให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอันมาก

6.2 ความคลั่งใคล้ใจในตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ความคลั่งใคล้ใจของรัฐบาลโดยเฉพาะจอมพล ป. พิบูลสงคราม
และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ หาใช่เพิ่งเกิดขึ้นไม่ แต่ได้เริ่มรู้สึกตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ไม่ยอมร่วมมือโดยการ เกณฑ์ทหารให้ไปลงคะแนนเสียงให้กับฝ่ายรัฐบาล สาเหตุ
แห่งความคลั่งใคล้ใจพอประมวลได้ดังนี้.

1. พฤติกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แสดงให้ฝ่ายรัฐบาลเห็นว่า
เอาใจออกห่าง คือก่อนมีการเลือกตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ไม่ได้แสดงความยินดีที่จะช่วย
หาเสียงหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้พรรคเสรีมนังคศิลาได้ชัยชนะทั้ง ๆ ที่อยู่
ในตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค แจมยังอนุญาตให้ทหารในกองทัพบก "ซึ่งเคยเป็นหมู่คณะ
เสียงของรัฐบาล" ออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งได้โดยเสรี เป็นเหตุให้

¹ Darling, Frank C., Thailand and The United States p.117.

² สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 159.

เกิดผลร้ายต่อพรรครัฐบาล เพราะไม่อาจพึ่งคะแนนเสียงจากทหารในลักษณะ "เขาแถว
ไปลงคะแนนเสียงให้พรรครัฐบาล"¹

2. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่ยอมให้ความร่วมมือรัฐบาลในการ
ดำเนินการปราบปรามการจลาจลประท้วงการเลือกตั้งสกปรก ภายหลังจากเลือกตั้ง
ประชาชนพากันเดินขบวนคัดค้านการเลือกตั้งสกปรก ทั้ง ๆ ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น
ผู้บัญชาการทหารดำเนินการปราบปรามจลาจลด้วยกำลังทหารและตำรวจ ซ้ำยังกลับไป
แสดงความเห็นใจและยื่นหยัดเคียงข้างประชาชน

3. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถือโอกาสเรียกคะแนนนิยมจากประชาชน
โดยให้คำมั่นสัญญาแก่ประชาชนว่าตนจะยื่นหยัดเคียงข้างประชาชน และจะกระทำการ
ทุกอย่างให้เป็นไปตามมติมหาชน พร้อมกับขอเรียกครอง 6 ประการไปหาผู้ทางตกลง
กับฝ่ายรัฐบาล ซึ่งตามทัศนะของรัฐบาลย่อมถือได้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ตั้งใจที่จะ
หักหน้าจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐบาลต่อหน้าประชาชน เป็นผลให้รัฐบาลต้อง
เสียน้ำและได้รับความเสื่อมศรัทธาจากประชาชนยิ่งขึ้น

4. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหารก้าวกายงานพิจารณา
การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี และยังยื่นมือเข้ามาก้าวกายโดยตั้งขอเรียกครองให้จอมพล ป.
พิบูลสงครามพิจารณาคดีในคณะทหาร เขาคำรงตำแหน่งให้ได้สัปดาห์พอที่จะคุดยอำนาจ
กับกลุ่มพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในคณะรัฐมนตรี²

6.3 การตั้งพรรคสหภูมิ

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์อยู่เบื้องหลังการตั้งพรรคสหภูมิโดยมีนายสุกิจ
นิมมานเหมินท์³ เป็นหัวหน้าพรรค นายสงวน จันทรสาขา⁴ เป็นเลขาธิการพรรค จึงก่อให้เกิด

¹ The Bangkok Post, February, 26, 1957.

² สมบูรณ์ วรพงษ์, "เขาสูเพื่อประชาธิปไตย," นิตยสาร (พระนคร :
โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2500), หน้า 326.

³ ขณะนั้นเป็น ส.ส.ของจังหวัดเชียงใหม่.

⁴ ขณะนั้นเป็น ส.ส.ของจังหวัดนครพนมสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ที่สำคัญคือเป็น
น้องชายต่างบิดากับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์.

เกิดเค้าแห่งความยุ่งยากทางการ เมือง ที่มีอยู่เดิมเพิ่มขึ้นอีก เพราะพรรคสหภูมิตั้งขึ้นมา
 แข่งขันในทางการ เมืองกับพรรครัฐบาล ระยะต่อมาอีกเพียงเล็กน้อย พรรคสหภูมิก็ได้
 กลายเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญพรรคหนึ่ง โดยมีการเพิ่มพูนที่นั่งสมาชิกในสภาผู้แทน
 ราษฎร และแล้วพรรคสหภูมิก็สามารถทำได้จริง ๆ ทั้งนี้ก็โดยการ เขาไปผนึกกำลังกับ
 พรรคประชาธิปไตย พรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคเศรษฐกิจ¹ กลายเป็นกลุ่มพรรค
 การเมืองฝ่ายค้านที่มีความมั่นคงในสภา และต่อมาได้มีเหตุการณ์ที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลตกอยู่
 ในฐานะคลอนแคลนมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ "บรรดา ส.ส. ผู้ที่หวงเงินผลมาจากพรรคมนังคศิลา
 เพราะเหตุนี้เองเนือคำใจที่เหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมา เพราะเห็นว่าฝ่ายพรรคสหภูมิจะตั้งดวง
 โคตีกว่าบางต่างก็กระโจนออกมาสู่พรรคสหภูมิเป็นทิวแถว ทั้งนี้เพราะรู้ว่า พรรคนี้
 ในความอุปการะของจอมพลสฤษดิ์ ชนระวัชต์ และให้ความสนับสนุนอย่างลับ ๆ ดังแต่กอดี
 เป็นต้นมา ก็ยังทำให้ ส.ส. เหล่านี้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าจะล้มรัฐบาลได้"²

6.4 การยื่นอุทธรณ์ขอเปิดอภิปรายรัฐบาลของพรรคฝ่ายค้าน

กลุ่ม ส.ส. ฝ่ายค้านภายใต้การนำของพรรคประชาธิปไตย พรรคสหภูมิ
 พรรคเสรีประชาธิปไตยและพรรคเศรษฐกิจ ได้รวมกันยื่นอุทธรณ์ขอเปิดอภิปรายทั่วไปต่อ
 ประธานสภาผู้แทนราษฎร จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เห็นว่าจะไม่มีทางยับยั้ง
 ญัตติดังกล่าวได้ จึงยอมให้มีการ เปิดอภิปรายตามบทบัญญัติมาตรา 75³ ของรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2494 มีข้อความ
 9 ข้อคือ

¹ Darling, Frank C., Thailand and The United States p.162.

² สมบูรณ์ วรพงษ์, "เขาสู่เพื่อประชาธิปไตย. . ." หน้า 350.

³ ส.ส. จากฝ่ายค้านกลุ่มนี้มีความประสงค์จะขอ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะ แต่เนื่องจากมีเสียงสนับสนุนญัตติเพียง 78 เสียง ไม่ครบ 96 เสียง หรือ 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภา ส่วนการ เปิดอภิปรายตาม มาตรา 75 แตกต่างที่ "สภาจะลงมติในปัญหาที่จะอภิปรายไม่ได้"

1. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษากฎหมายของบ้านเมือง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยและได้มีการหมิ่นพระบรมราชานุภาพขึ้นในประเทศ
 2. รัฐบาลบริหารการคลังของประเทศไปในทางที่ไม่ชอบ ทำให้ฐานะของการคลังของประเทศเสื่อมโทรม จนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น
 3. รัฐบาลไม่สามารถบริหารกิจการคานต่างประเทศตามที่แถลงไว้ และไม่สามารถดำเนินการคานต่างประเทศโดยอิสระ ทั้งไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
 4. รัฐบาลนี้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นผลดีแก่ประชาชน
 5. รัฐบาลนี้ไม่สามารถเพิ่มระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนตามที่แถลงไว้ ทั้งไม่มีนโยบายที่จะลดค่าครองชีพของประชาชน
 6. รัฐบาลนี้ไม่สามารถดำเนินการในทางเศรษฐกิจ ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน
 7. รัฐบาลนี้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการคอร์ปชั่นทั้งยังส่งเสริมให้มีการคอร์ปชั่นมากขึ้น
 8. รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนี้ไม่รักษาสัจจะวาจาที่กล่าวไว้จนเป็นเหตุให้เสื่อมความนิยมเชื่อถือจากประชาชน
 9. การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้ได้สื่อสำแดงว่า ไม่รับผิดชอบต่อประชาชน และไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย¹
- การอภิปรายมีขึ้นเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500 เวลา 9.30 น. กระทั่งถึงวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2500 เวลา 03.10 น. ในเวลาทั้งหมด 2 วัน 2 คืน หรือ 30 ชั่วโมง
- ฝ่ายค้านผู้ที่จะอภิปรายมี นายควง อภัยวงศ์ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ หลวงอรอดพรพิศาล นายพีร บุนนาค นายเทพ โชติบุษย์ นายเลิศ สัมพันธรักษ์

¹รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร, สมัยสามัญ (ครั้งแรก) และสมัยสามัญ ชุดที่ 2 พ.ศ. 2500, หน้า 990.

"ให้พิจารณาถอนตัวออกเสียจากองค์การฯและสำนักธุรกิจทุกแห่ง ทั้งที่เป็นของรัฐหรือของเอกชนอย่างสิ้นเชิงภายในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2500"¹

เค้าแห่งความยุ่งยากทางการเมืองเกิดเพิ่มขึ้นอีก การออกหนังสือเวียนไปยังรัฐมนตรีครั้งนี้ ถ้าพิจารณาสภาพการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นประกอบแล้ว ก็อาจสรุปพฤติการณ์ของรัฐบาลได้ว่า²

1. การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม แสดงท่าทีออกมากังนี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นปฏิกริยาโต้ตอบของฝ่ายรัฐบาลในอันที่จะแก้าคณะทหารกลุ่มใหม่ โดยเฉพาะตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

2. รัฐบาลอาจมีความหวังว่า คำสั่งของนายกรัฐมนตรีฉบับนี้จะเป็นมาตรการสำคัญที่จะใช้ในการเจรจาทอรองกับคณะทหารกลุ่มใหม่ เพื่อให้พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ยังคงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจต่อไป โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ไม่ต้องออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ สลากกินแบ่งของรัฐบาลที่เป็นอยู่เป็นการแลกเปลี่ยน

3. อาจเป็นได้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลต้องการแสดงออกเพื่อให้ประชาชนเห็นว่า ตัวนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลไม่ต้องการให้รัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องของหรือใช้อำนาจและอิทธิพลของความเป็นรัฐมนตรีในการค้าใด ๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง อันเป็นการขัดต่อวิถีทางประชาธิปไตย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ดูรายละเอียดใน หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 17 สิงหาคม 2500.

²เฉลิม มลิตา, รัฐประหาร พ.ศ. 2500, หน้า 146 - 147.

ต่อมาวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้ลาออกจากตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลา และได้ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า "ผมจะออกไปทำไม อยู่ก็ไม่เห็นเขาปรึกษาหารืออะไรด้วย เวลาเขาประชุมที่ไรก็นั่งฟังเฉย ๆ"¹ ในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2500 มติของคณะกรรมการได้ตกลงให้คณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่ง ส.ส.ประเภทสองในสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ไ้ยื่นใบลาออกจากสมาชิกภาพของพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งมีอยู่ด้วยกันรวม 46 คน ดังมีรายชื่อดังนี้

1. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
2. พลอากาศโทเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร
3. พลอากาศโทบุญชู จันทร์ เบกษา
4. พลอากาศตรีเทพ เกษมณี
5. พลอากาศตรีนักรบ บินธร
6. พลเรือตรีจรูญ เฉลิมไศยมรณ
7. พลเรือตรีชั้น สนิธิแจ
8. พลเรือตรีสนอง ชนะศักดิ์
9. พลตรีถนอม ปุณณกันต์
10. พลจัตวาอัคร เดช ยงบุท
11. พลโทจิตติ นาวิเสถียร
12. พลตรีเจริญ สุวรรณวิสูตร
13. พลตรีตรี ปุณณะกนิษฐ
14. พลจัตวานุญชัย บำรงพงศ์
15. พลตรีประภาส จารุเสถียร
16. พลตรีประเสริฐ รุจิระวงศ์
17. พลจัตวาปูน ปุณณะฤทธิเสถียร

¹บุญชู บริสุทธี, คณะรัฐมนตรี, หน้า 355.

18. พลโทมอง บุญสม
19. พลตรีวิชัย พงษ์อนันต์
20. พลเอกหลวงสวัสดิ์กฤษ
21. พลตรีสุรใจ พูลทรัพย์
22. พลจัตวาจำเป็น จารุเสถียร
23. พลจัตวาเสถียร พจนานนท์
24. พลตรีอราม เมนะคงคา
25. พันเอกโชติ นีรณัฐกิจ
26. พลจัตวากฤษณ์ สีวะรา
27. พลจัตวาจิตร สุนทานนท์
28. พลเอกหลวงจตุตถไชย
29. พลโทเจียม ญาโณทัย
30. พลตรีชลอ จารุกุล
31. พลจัตวาขุนขัติตามคุณพล
32. พลตรีณรงค์ สาลีรัฐวิภาค
33. พลโทถนน กิตติขจร
34. พลจัตวาประยูร หนูนาคี
35. พลโทปรุง รังสิยานนท์
36. พลตรีพงษ์ ภูณกันต์
37. พลตรีเมษิณ นิมิตรบุตร
38. พลเอกหลวงสถิตบุทการ
39. พลเอกสุทธิ สุทธิสารวรรณ
40. พลตรีสุนเสนาทิพ
41. พลเอกไสว ไสวเสนยากร
42. พันเอกอุคม สุขมาก
43. พันเอกประจวบ สุนทรางกูร

44. ม.ด.เป็นไทย มาลากุล
 45. นายกมล พหลโยธิน
 46. พลเรือเอกหลวงชำนาญอรุณยุทธ 1.

โดยให้เหตุผลในการลาออกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 เป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ . . . สมาชิกประเภทที่ 2 จึงไม่สมควรที่จะสังกัดพรรคการเมืองใด. . .²

การลาออกของสมาชิกประเภทที่ 2 ได้ก่อให้เกิดความโกรธแค้นต่อเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลาคือพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอยู่ด้วยเป็นอย่างยิ่ง จึงคิดจะจับกุมบรรดาคณะทหารและสมาชิกที่ลาออกในครั้งนั้นทั้งหมด แต่การนี้คณะทหารได้ลงรู้อย่างเสียก่อน

ต่อมาเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2500 จำนวนการลาออกได้เพิ่มขึ้นจนกลายเป็น 96 คน³ จึงทำให้พรรครัฐบาลทรุดหนักยิ่งขึ้นแทบจะทรงฐานะอยู่ต่อไปไม่ได้ บรรดาแม่ทัพนายกองกลุ่มรัฐประหารซึ่งดำรงตำแหน่ง ส.ส. ประเภทที่ 2 ก็ร่วมกันยื่นคำร้องขอให้รัฐบาลออกไปเสีย ระหว่างระยะเวลาที่กำลังเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองอยู่นี้ ทานายกรัฐมนตรีก็ยังมีหวังอยู่ว่าจะยังสามารถปรับความเข้าใจกับคณะรัฐประหาร แต่จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ไม่มีโอกาสที่จะทำอย่างนั้นได้

ในตอนปลายวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 หนังสือพิมพ์ทุกฉบับในกรุงเทพฯ พาดหัวตัวใหญ่ขยอความเหมือน ๆ กันว่า รัฐมนตรีลาออกกันหมดทั้งคณะ เหลือแต่

1 ก.จ.ช., การรัฐประหารของคณะทหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500
 แผ่นที่ 2500/บ.4.1 ปีที่ 2 หน้า 32.

2 อ้างในสว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 374.

3 หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ 12 - 13 กันยายน 2500.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นักพบที่ท่าเนียบเพื่อเจรจาชั้นแตกหัก โต้กันแรงเครียด
แต่ไม่อาจตกลงกันได้ ในที่สุดขอผลัดจะให้คำตอบเด็ดขาดวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2500
ประชาชนเกินขบวนบุกท่าเนียบรัฐบาลเรียกร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงครามลาออก
คณะรัฐประหารยื่นกรณบอปิดข้อเสนอของจอมพล ป. พิบูลสงครามให้รัฐบาลลาออกไป¹
เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ ในตอนค่ำของวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500
เวลา 23.00 น.² จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตัดสินใจทำรัฐประหาร โดยเรียกตัวเองว่า
คณะปฏิวัติ ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก พร้อมด้วย
พลโทถนอม กิตติขจร แม่ทัพกองทัพอากาศที่ 1 พลตรีประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการ
กองพลที่ 1 พลตรีประเสริฐ รุจิรวงศ์ ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน
และพลจัตวาภรณ์ สี่ระรา รองผู้บัญชาการกองพลที่ 1 ร่วมกับนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของ
กองทัพเรือคือ พลเรือเอกหลวงชำนาญ อรรถยุทธ ผู้บัญชาการกองเรือยุทธการ
พลอากาศโทบุญชู จันทร์ เบกษา ผู้บังคับการทหารอากาศคอนเมือง และพลอากาศตรีเทพ
เกษมคติ ได้ทำการรัฐประหาร เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลได้เรียบร้อยแล้ว
พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ถูกเนรเทศไปอยู่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จอมพล ป.
พิบูลสงครามหนีออกนอกประเทศพร้อมด้วยผู้ติดตามคือ นายฉาย วิโรจน์ศิริ เลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี และพันตำรวจโทชุมพล โลหะชาละ ไคมุ่งไปตามถนนสุขุมวิทถึงจังหวัด
ตราด ได้หาเช่าเรือลำหนึ่งมุ่งไปยังเกาะช้าง แล้วมุ่งไปยังเขมร จากพนมเปญ จอมพล
ป. พิบูลสงครามไปยังเวียตนามใต้ ญี่ปุ่น ไปอุปสมบท ณ วัดไทยที่พุทธคยาประเทศอินเดีย
เมื่อปี พ.ศ. 2503 ถึงอสัญกรรมที่ประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2507³
จึงเป็นอันสิ้นเกมสการ เมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

¹สมิคร สุนทรเวช, การเมืองเรื่องตลมหา, หน้า 139 - 140.

²The Bangkok Post, October, 10, 1957.

³สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 393.

สรุปและวิเคราะห์

ความล้มเหลวของพรรคเสรีมันักคิดค้าน เมื่อวิเคราะห์จะเห็นว่ามีอยู่หลายกรณีด้วยกัน เริ่มแรกเมื่อก่อตั้งพรรคเสรีมันักคิดฯ สมาชิกในพรรคไม่ใช่สมาชิกใหม่ที่มาจากไหน เป็นสมาชิกหนา ๆ ของพรรคการเมืองที่สลายตัวหายไปก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นสมาชิกประเภทหลาย เจาบาวหลายนาย และยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพรรคเสรีมันักคิดฯ ต่อมียืนเป็นไปในที่สุดแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็ไปสังกัดพรรคการเมืองใหม่ คือ พรรคสหภูมิ และชาติสังคมอีกต่อไป จึงแสดงให้เห็นว่าลักษณะการรวมตัวก่อตั้งกันขึ้นเป็นพรรคการเมืองของพรรคเสรีมันักคิดค้าน ยึดถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการ และอุดมคติ โดยผู้บริหารพรรคใช้กลวิธีต่าง ๆ ที่จะชักจูงดูพรรคการเมืองพรรคอื่น ๆ ให้เขามารวมสังกัดพรรค โดยมีใตค่านึงถึงอุดมคติในทางการเมืองแต่อย่างใด ประกอบกับพรรคเสรีมันักคิดฯ ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลอยู่ขณะนั้น เป็นพรรคการเมืองที่ฐานะร่ำรวยกว่าพรรคการเมืองอื่น สมาชิกที่เขาว่าสังกัดพรรคควหวังผลจากยศฐานะ รากที่คิด และประโยชน์แก่อีกต่าง ๆ จึงยอมจะทำให้ขาดหลักการและชาลัทธิการเมืองที่ดีไปเลย ประการที่สองคือวิธีการบริหารงานพรรคก่อให้เกิดการแตกแยก เกิดขึ้นด้วยเหตุสองประการ ประการแรกคือการเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกในพรรค ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำค่าสูงกันขึ้นในระหว่างสมาชิกเกี่ยวกับฐานะและความเป็นอยู่ สมาชิกบางคนมีรถยนต์ สมาชิกบางคนอยู่บ้านใหญ่โต ซึ่งจะด้วยวิธีใดก็ตาม แต่เมื่อสมาชิกในพรรคเดียวกันไม่สามารถจะมีได้เช่นนี้บางคนก็เกิดความไม่พอใจ และความไม่พอใจนั้นนับตั้งแต่หัวหน้าพรรคลงมา จนกระทั่งถึงความไม่พอใจที่จะอยู่ในพรรคอีกต่อไป ประการที่สองของความแตกแยกก็คือ อำนาจการบริหารงานพรรคขึ้นอยู่กับคนเพียงคนเดียว คนอื่น ๆ แม้จะมีความสำคัญทางการเมืองแล้วมีอาวุโสในพรรคก็ไม่ได้รับอำนาจเท่าที่ควร

จะได้อำนาจ จึงทำให้สมาชิกของพรรคเกิดความกระตือรือร้นที่จะต่อสู้เพื่อสมาชิกอาวุโสได้ สมาชิกส่วนมากก็มุ่งแต่จะเอาใจประจบประแจงพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์คนเดียว ทั้งยังมีความเกรงกลัว เพราะเชื่อว่าพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เท่านั้น ที่จะบันดาลสิ่งใด ๆ ในพรรคได้ ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นแม้จะมีตำแหน่งเป็นรองหัวหน้าพรรค แต่สมาชิกส่วนมากไม่รับรู้อำนาจตำแหน่งนั้น อำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในพรรคเสรีมนังคศิลาจึงเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีเลย

รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐประหารพยายามผูกขาดอำนาจทางการเมืองให้แน่นที่สุด ด้วยการนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 กลับมาปรับปรุงแก้ไขประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2495 การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ก็เนื่องจากเป็นประชาธิปไตยมากเกินไป จอมพล ป. พิบูลสงครามไม่สามารถดำเนินวิธีทางการเมืองให้เป็นไปอย่างราบรื่นได้ เพราะเสียงสนับสนุนในสภาไม่เป็นกลุ่มก้อน และเป็นเสียงที่รวบรวมขึ้นภายหลังการเลือกตั้ง ทำให้ประสบปัญหาความยุ่งยากในการควบคุมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การนำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 กลับมาใช้ก็มีผลให้การพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ไม่เป็นไปตามขั้นตอนและตองหยุดขงกลาง

แม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามทุกวิถีทาง เพื่อรักษาเสถียรภาพให้มั่นคงอยู่ตลอดไป แต่ก็ไม่สามารถดำเนินวิธีทางการเมืองแบบผูกขาดต่อไปได้ เนื่องจากการเกิดการขัดแย้งขึ้นภายในคณะรัฐบาลและคณะรัฐประหารเอง การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 แทนที่จะเป็นเครื่องมือนำความศรัทธาของประชาชน แต่รัฐบาลกลับใช้วิธีการทุจริตคดโกงการเลือกตั้งอย่างเปิดเผย จึงทำให้เกิดปฏิกริยาขึ้นในหมู่ประชาชนโดยทั่วไป ในขณะเดียวกันก็เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างคณะทหารกับรัฐบาล จนเป็นปัจจัยนำไปสู่การทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลในที่สุด ถ้าจะพิจารณาตัวบุคคลที่เข้าร่วมงานในระดับรัฐมนตรีของรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาในครั้งนั้น

ประจักษ์ไฉนความบรรคารัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีพิจารณาเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ มักจะเป็นข้าราชการทหารและพลเรือน (ทั้งประจำและยานาญ) ในบรรดาข้าราชการที่ เข้ามามีส่วนร่วม ปราบกฏาข้าราชการทหารมีส่วนมากกว่า และยอมเป็นการแน่นอนว่า บรรคาทานที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรี ฝ่ยอมจะเป็นผู้่นายกรัฐมนตรีไว้เนื้อ เชื้อใจและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทัยลักษณะการผูกขาดอำนาจในทางการเมืองไว้แต่ คนเดียวเช่นนี้ เมื่อวิเภาะถึงเหตุกาณ์โดยทั่ว ๆ ไป ในช่วงระยะนั้นก็จะเห็นได้ชัด แฉงว่า รัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาใช้วิธีการทุกวิถีทางที่จะดำรงความเป็นรัฐบาลให้ ยืนยาวต่อไปอีก แมจะเปิดโอกาสให้มีสถาบันทางการเมืองโดยจัดให้มีการเลือกตั้ง ผู้แทนชนมากก็ตาม ก็ยังใช้กลวิธีมากมายหลายอย่างอันไม่ชอบธรรม ตลอดจนใช้วิธีการ ให้รางวัลนักการเมืองฝ่ายค้านซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า "ซื้อเสียง" ให้สนับสนุนรัฐบาล และรวมถึงการให้ตำแหน่งหน้าที่กัทั้งประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ เป็นเนิจสิน ซึ่งเป็นใคว่า รัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาต้องใช้อยู่ ทธิพลเป็นอย่างมากจึงจะสามารถดึงคู่คู้พรรคได้

7. ความฉวมเหลวในการบริหารประเทศ สมัยนายพจน สารสิน และสมัย

พลโทถนอม กิตติขจร เป็นรัฐบาล

เมื่อคณะทหารสามารถควบคุมสถานการณ์บ้านเมืองเรียบร้อยแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารก็ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวเพื่อกราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงผลของการประชุมร่วมกันระหว่างที่ปรึกษา กฎหมายของคณะทหาร อาทิจ พลตรีอัมพร จินตกานนท์ กับคณะกรรมการกฤษฎีกาและ ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอีกจำนวนหนึ่ง กล่าวคือให้รับรองการทำรัฐประหารครั้งนี้ใฉ้ผล เป็นการสิ้นสุดสถาบันทางการเมือง และเพื่อเป็นการเตรียมการเลือกตั้งซึ่งจะได้จัดให้ มีขึ้นในอีก 90 วันข้างหน้า จึงขอพระราชทานพระบรมราชโองการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชกำหนดบางประการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นชอบด้วย¹

ต่อมาในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2500 ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 121 คน² ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกคณะทหารกำลังชั้นคุมกำลังของสามเหล่าทัพ³ แล้วสภาผู้แทนราษฎรได้เปิดประชุมเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคือ

1. พลเอกสุทธิ สุทธิสาร รองกร เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร
2. พลโทปรุ่ง รังสิยานนท์ เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1
3. นายสัญญา ชรรณศักดิ์ เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 2

7. 1 รัฐบาลสมัยนายพจน์ สารสิน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหารได้พิจารณาว่า มีความจำเป็นที่จะต้องหาผู้แทนประเทศไว้วางใจเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจะได้ให้การรับรองคณะรัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ต่อมาวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขอรองโทนายพจน์ สารสิน ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การส.ป.อ. ให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชั่วคราว พร้อมกับนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการเชิญนายพจน์ สารสิน ให้มาเป็นนายกรัฐมนตรี

¹ "ประกาศเรื่องการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย," ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 74 ตอนที่ 78 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 19 กันยายน 2500, หน้า 2.

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 74 ตอนที่ 78, หน้า 4 - 11.

³ รอง กษอำานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช), หน้า 352.

ในครั้งนั้นว่า " . . . เป็นคนเรียกว่ามือสะอาดตลอดเวลา และได้รับความเชื่อถือจาก
 นานาประเทศทั้งปวง ที่ดีที่สุดในที่นี้ก็คือเขาสามารถเข้ากับคณะทหารใดเป็นอย่างดีนั้นเอง
 ทั้งไม่อยู่ในอาณัติของพรรคการเมืองพรรคใดเลย. . . " ¹ " . . . เพราะเขามีเงิน
 อย่างเหลือเฟือเพื่อมือสะอาดไม่เคยมีประวัติค้างปรอย. . . " ² จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 กล่าวที่สถานีแพร่ราษฎร

ต่อมาในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2500 จึงได้รับพระบรมราชโองการ
 โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ซึ่งนับเป็นชุดที่ 27 การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 ไม่ยอมเป็นนายกรัฐมนตรีหรือไม่รวมเป็นรัฐมนตรีอาจเป็นเพราะไม่ต้องการให้ตนเอง
 ไปว่า ทำรัฐประหาร เพื่อหวังอำนาจ หากแต่ทำไปเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง

รัฐบาลของนายพจน์ สารสิน ถือว่าเป็นรัฐบาลรักษาราชการอยู่ชั่วคราวเป็น
 เวลา 90 วัน จึงไม่ดำเนินงานใหม่ เพียงแต่บริหารราชการให้เป็นไปด้วยความ
 เรียบร้อย ³ ไตรอพนคติกการ เมืองหลายคดีในสมัยพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
 ขึ้นมาพิจารณา โดยมีพลตำรวจเอกไสว ไสวแสนยากร เป็นอธิบดีกรมตำรวจ เช่น

1. พันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข ถูกยิงตายชนิดเผาชนที่บ้าน
 ของเขาเอง โดย พันตำรวจเอกอรรถพร พุกประยูร โค่นบุกเข้าไปจับกุมในบ้าน

¹ ด. ธรรมนูญ, คณะปฏิวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พระนคร :
 โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า 63.

² สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 397.

³ รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า 356.

2. นาวาโทพจน์ จิตต์ทอง ซึ่งอยู่ในระหว่างการคุมกักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
3. นายอารีย์ สวีระ ฎึงยิงตายที่หัวหิน
4. นายเคียง ศิริชัย
5. นายพร มะลิทอง
6. นายชาญ นุชนาค
7. คร.ทวี ตะเวทิกุล
8. ระเบียบสุทรง
9. อดีต 4 รัฐมนตรี คือ คร.ทองเปลว ชลภูมิ นายถวิล อุดล นายจำลอง คาวเรือง และนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ซึ่งถูกโจรมลายนุกยิงตาย ตำรวจชั้นยศพันหลายน คนถูกจับกุม บางคนหนีออกนอกประเทศ

งานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งคือ การเตรียมการให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งได้กำหนดใหม่ขึ้น ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ใกล้จะถึงกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การหาเสียงก็เป็นไปอย่างคึกคัก คู่ต่อสู้ที่สำคัญในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้แก่พรรคสหภูมิซึ่งเป็นพรรคที่มีนโยบายสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพรรคประชาธิปไตยของนายควง อภัยวงศ์ การหาเสียงขณะนั้นคงมีการสาดโคลนให้ร้ายป้ายสีซึ่งกันและกันตามธรรมเนียม ทั้ง ๆ ที่นักการเมืองแต่ละคนเรียกหาประชาธิปไตย แต่พอจะให้ประชาธิปไตยเขาจริง ๆ กลับให้ประชาธิปไตยไปในทางที่ผิด โดยค้ำกันไปค้ำกันมาโดยปราศจากความรับผิดชอบ และไม่คิดเรื่องอะไรอื่น นอกจากให้ตนได้รับเลือกเป็น ส.ส.¹ ผลการเลือกตั้งของวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 มีดังต่อไปนี้²

1. พรรคสหภูมิ	ได้รับเลือก	45	ที่นั่ง
2. พรรคประชาธิปไตย		39	ที่นั่ง

¹สว่าง ลานเหลอ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 400.

²หัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคอยู่ต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เล่ม 2, หน้า 56.

3. พรรคเสรีประชาธิปไตย	ได้รับเลือก	6	ที่นั่ง
4. พรรคเศรษฐกิจ	ได้รับเลือก	5	ที่นั่ง
5. พรรคเสรีมันักศิลา	ได้รับเลือก	4	ที่นั่ง
6. พรรคชาตินิยม	ได้รับเลือก	1	ที่นั่ง
7. พรรคขบวนการไฮด์ปาร์ค	ได้รับเลือก	1	ที่นั่ง
8. พรรคอิสระ	ได้รับเลือก	1	ที่นั่ง
9. ไม่สังกัดพรรค	ได้รับเลือก	58	ที่นั่ง
	รวม	160	ที่นั่ง

7.๕ การจัดตั้งพรรคชาติสังคมนิยม

ผลการเลือกตั้งได้สร้างความผิดหวังให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอย่างมาก จึงหาวิธีแก้ไขโดยจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ชื่อ "พรรคชาติสังคมนิยม" มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าพรรค นายสุกิจ นิมมานเพ็ญมิตร (หัวหน้าพรรคสหภูมิ) และพลโทถนอม กิตติขจร เป็นรองหัวหน้าพรรค พลโทประภาส จารุเสถียร เป็นเลขาธิการพรรค และมีบุคคลสำคัญ ๆ ที่ร่วมทำการรัฐประหารกันมา อาทิเช่น พลตำรวจเอกไสว ไสวแสนยากร พลอากาศโทเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร พลอากาศโทบุญชู จันทร์ เบกษา พลตำรวจโทประเสริฐ รุจิระวงศ์ และพลจัตวาภรณ์ สีวะระ ได้ทำการรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคสหภูมิ และพรรคอื่น ๆ รวมทั้งที่ไม่ได้สังกัดพรรคใดให้เข้าร่วมด้วย อาจกล่าวได้ว่า เป็นก้าวแรกแห่งความผิดพลาด ในการย่างเข้ามาสู่เวทีการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า สำคัญผิดในความหมายของพรรคการเมือง¹ เช่นเดียวกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม กล่าวคือ เข้าใจว่าพรรคการเมืองเป็นแต่เพียงการรวมกลุ่มของ

¹ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "การสร้างพรรคสถาบันทางการเมือง," ความคิดอิสระ (พระนคร : สำนักพิมพ์พจนานต์, 2517), หน้า 182.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร¹ สำหรับปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีได้คำนึงว่าประชาชนจะเห็นดีเห็นชอบด้วยหรือไม่ก็ตาม

ในการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถรวบรวม ส.ส. ให้เข้าร่วมพรรคไคโนนั้นเป็นที่เปิดเผยในเวลาต่อมาว่า

1. เพราะจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจมากที่สุดขณะนั้น เป็นทั้งหัวหน้าคณะรัฐประหาร และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการทหารสูงสุด
2. ส.ส. ที่เข้าร่วมพรรคชาติสังคมได้รับการ เอื้อเฟื้อเงินทองและผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นเครื่องตอบแทน

จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนมากยอมยินดียุ่จะเข้าร่วมมือเพื่ออาศัยเป็นหลักพึ่งพิงยึดเหนี่ยว²

7.3 รัฐบาลสมัยพลโทถนอม กิตติขจร

หลังการเลือกตั้งเสรีจเรียบร้อยแล้ว นายพจน์ สารสิน ขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลโทถนอม กิตติขจร พลเรือเอก จารุเสถียร ไชยครองไธนายพจน์ สารสิน เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปอีก แต่ได้รับการปฏิเสธอย่างเด็ดขาด คณะรัฐประหารประชุมควนที่บ้านพักสี่เสาเทเวศร์ เพื่อพิจารณาหาบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นนายกรัฐมนตรี ที่ประชุมคณะทหารตกลงเสนอ

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ความกึกกือสระ, หน้า 184.

² เรื่องเดียวกัน.

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขอตัวโดยอ้างว่า สุขภาพยังไม่ดีพอ พลโทถนอม กิตติขจร ซึ่งได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นบุคคลที่ 2 ก็ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ฉะนั้นในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลโทถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี และได้รับเลื่อนยศเป็นพลเอก¹

สภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวก็ยังคงเต็มไปด้วยความยุ่งยาก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องเผชิญ^{ปัญหา}เช่นเดียวกันกับที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเคยเผชิญ เมื่อได้แก้ไขปัญหามิมีพรรคการเมืองสนับสนุนการเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังจากที่ได้บังคับรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ให้ลาออกเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 แล้ว ก๊กกั๊กชน ส.ส.ที่ไม่ได้สังกัดพรรคใด และที่สังกัดพรรคการเมืองอื่นอยู่แล้วเขาเป็นสมัครพรรคพวกกลุ่มการเมืองที่ให้การสนับสนุนฐานะของรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงได้เกิดมีการแก่งแย่งและพยายามช่วงชิงผลประโยชน์เพื่อตนให้โตมากที่สุด โดยหาได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อประเทศชาติแต่อย่างใดไม่ และกรณีของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จัดตั้งพรรคชาติสังคมนักเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากภายหลังที่ได้จัดตั้งคณะรัฐบาลโดยมอบให้พลโทถนอม กิตติขจร ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งเหตุการณ์หลังจากนั้นได้มีผู้นำที่² พอสรุปได้ว่า

ปัญหายุ่งยากในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งพลโทถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ต้องประสพมีอยู่ด้วยกันหลายปัญหา เช่น ปัญหาการแต่งตั้งเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพราะเป็นตำแหน่งที่ ส.ส.ปรารภกันมาก ในที่สุดก็หาทางออกด้วยวิธีจัดสรรตำแหน่งให้พรรคสหภูมิ 10 ตำแหน่ง พรรคชาติสังคมนัก 10 ตำแหน่งและ

¹รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า 357.

²ศักดิ์ ฆาสุชนิรันดร์, "ปัญหายุ่งยากในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล พลโทถนอม กิตติขจร," การปกครองของไทย (มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 64 - 65.

ฝ่ายทหาร 6 ตำแหน่ง ปัญหาสำคัญที่ตามมาก็คือ ยอดงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2502 เกินกว่ารายรับ 2,000 ล้านบาท แม้จะได้มีการลดรายจ่ายแล้ว แต่ก็ยังเกินไปอีก 900 ล้านบาท ตกลงกันว่าจะจัดเงินจากการเก็บภาษีการพนัน อากรมหรสพ ภาษีน้ำมัน และเงินกู้ในประเทศมาเพิ่มเป็นรายรับ ดังนั้นเมื่อมีการพิจารณาในสภา จึงถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายโจมตีเป็นอันมากในวันที่แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร นโยบาย 16 ข้อ¹ ที่รัฐบาลแถลงในวันนั้นมี ส.ส.หลายท่านคือ นายคุสิต บุญธรรม จากนครนายก นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ จากลำปาง นายเทพ โชติพันธุ์ จากศรีสะเกษ และ ส.ส.จากกรุงเทพฯ คือ นายธรรมบุญ เทียนเงิน นายสมบุญ ศศิธร นายเจริญ สืบแสง หลวงอรธรพรพิศาล ฯลฯ ได้ซักถามขอข้อใจในนโยบาย 16 ข้อ ของรัฐบาลพลเอกถนอม กิตติขจร อย่างเคร่งเครียด สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติไว้วางใจรัฐบาลด้วยคะแนนเสียง 160 : 40

ปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการแตกแยกระหว่างรัฐมนตรีกับสมาชิกของพรรคบางคน ถึงขั้นเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีปรับปรุงคณะรัฐมนตรีเสียใหม่ นักเรียนจำนวนหนึ่งประท้วงการสั่งขึ้นค่าเล่าเรียนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ* เป็นผลทำให้เกิดความระส่ำระสายภายในพรรค ถึงกับบางคนขอลาออกไปก็มี

¹ดูรายละเอียดในรอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย, หน้า 359 - 362.

* พลตรีเผด็จ นิมิตรบุตร, เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ.

สมาชิกพรรคชาติสังคมส่วนหนึ่งมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองยิ่งกว่า
 เล็งเห็นผลประโยชน์ของประเทศชาติ เช่น ขอเงินจากพรรคเพื่อเช่ากระเป่าของตน
 เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการกระทำที่เคยทำมาแล้วในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี
 ครั้งหลัง กล่าวกันว่าเพื่อเอาใจสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลา ท่านได้จัดหา
 เงินมาก่อนหนึ่งประมาณสามล้านบาท มาตั้งเป็นทุนสวัสดิการสำหรับสมาชิกจะได้ถูกยืม
 ไปใช้สอยหรือชำระหนี้ส่วนตัว ปรากฏว่าการจ่ายเงินทุนนี้ให้ผลิตภัณฑ์ของ
 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปด้วยความราบรื่น
 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ใช้วิธีเดียวกันที่จะควบคุมพรรคชาติสังคม แต่ประสบความสำเร็จ
 นิดหวัง เพราะสมาชิกของพรรคชาติสังคมเรียกร้องผลประโยชน์เพิ่มขึ้น และมีหน้าซ้ำ
 ยิ่งพูดในทำนองว่าจะลาออกจากพรรค¹ พระยาอรรถการีย์เพ็ญกุลลาออกเมื่อวันที่ 24
 มกราคม พ.ศ. 2504 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระอภัยมณีพาทย์
 สวมถ้ำ เป็นรัฐมนตรีว่าการแทนเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 จอมพลถนอม
 กิตติขจร จึงต้องเอาใจสมาชิกพรรคโดยปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ตั้งรัฐมนตรีลอยในคณะ
 5 ท่าน เป็นรัฐมนตรีประจำคือ

1. พลตรี เนตร เชมะโยธิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 2. นายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
 3. นายชัน ระวีวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
 4. นายทิม ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 5. นายอารีย์ ตันติเวชกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
- ต่อมา นายสงวน จันทรสาขา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ลาออกอีก

¹รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า 362.

วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2501 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใน 5 จังหวัด คือพระนครศรีอยุธยา กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ปราจีนบุรี และ นครราชสีมา ปรากฏว่าพรรค รัฐบาลฝ่ายแพ่งหมด ต่อมารัฐบาลชนกาน้ำมัน พลอย เครื่องไฟฟ้า ฯลฯ เพื่อหาเงิน ที่ขาดดุล¹

วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 ร่าง พ.ร.บ.งบประมาณประจำปีของ รัฐบาล ได้นำเข้าสู่พิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลถูกโจมตีหนัก เรื่อง เพิ่มภาษี นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ อภิปรายว่า "ไปไม่รอดแน่ ลดค่าครองชีพ ไม่สำเร็จ ทางประมาณผิดพลาด งบประมาณเยอะเยอะ" นายเทพ โชติพันธุ์ หัวหน้าพรรค แนวร่วมสังคมนิยม โจมตีว่า "ไม่เป็นตัวของตัวเอง ควรสละตำแหน่งต่างประเทศ ไทหมดเล็กตามกนตางประเทศเสีย"²

ผลที่สุดงบประมาณแผ่นดินก็ผ่านไปจนได้ เนื่องจากยังมีวุฒิสมาชิกสนับสนุน เพียงพอ แต่ยังไม่ทันเท่าไร ก็มีรัฐมนตรี 6 ท่าน ลาออกได้เรียกกันคือ

วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2501 นายทิม ภูวิพัฒน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ศึกษาศึกษาฯ ขอลาออกจากตำแหน่ง

วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2501 พลโทเจียม ญาโณทัย รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงการคลัง พลโทจิตติ นาวิเสถียร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เศรษฐกิจ ไล้ขอลาออกจากตำแหน่ง

¹สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 402.

²เรื่องเดียวกัน.

วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2501 นายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงการคลัง นายอารีย์ ทีปะติเวชกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
นายเจ๊ะ อับดุลลา หวังปุเตะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ไชยอลาออก
จากตำแหน่ง

ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2501 นั้นเอง มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
พลเอกถนอม กิตติขจร ปรับปรุงแต่งตั้งรัฐมนตรีขึ้นใหม่ รวม 8 ท่าน¹ โดยเอา ส.ส.
จากทุกภาคเขารวมเป็นรัฐมนตรี โดยคาดหมายว่าจะทำให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่กลับ
ปรากฏผลในทางตรงกันข้าม รัฐบาลของประสพกับปัญหาการแตกแยก ส.ส. หลายคน
ที่พลากหวังจากตำแหน่งที่ตนจะได้รับเริ่มวิ่งเต้นจับกลุ่มคัดค้านรัฐบาลขึ้น อภิชาติ ส.ส.
ที่เคยสังกัดพรรคเสรีนิยมนั่งคิดลาประมาณ 10 คน เคยสังกัดพรรคสหภูมิจำนวนหนึ่งและ
ที่ไม่สังกัดพรรคใดก็ต่างฝ่ายต่างตั้งกลุ่มของตนเอง ทำให้เกิดความอดเวงทางการเมือง
เป็นอันมาก

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รับฟังข่าวนี้ด้วยความห่วงใยต่อสถานการณ์ยุ่งยากที่เกิดขึ้น
ในประเทศไทย พลเอกถนอม กิตติขจร ก็เฝ้าส่งคนไปชอร่องให้ทานเค็มทางกลับ
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงตัดสินใจเดินทางกลับมาเมืองไทย โดยเครื่องบินเป็นความลับ
ที่สุกในคืนวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2501 วันรุ่งขึ้นไคร้ มหารัถ์ อภิชาติ พลเอกถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี และบุคคลสำคัญอื่น ๆ ทั้งหมด ในที่สุดก็ความเห็นพ้องตรงกันว่าต้อง "ปฏิวัติ"
ถึงในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เวลา 15.00 น. คณะรัฐบาลอันมีพลเอกถนอม
กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ก็ได้อวยบังคมลาออกจากตำแหน่ง เวลา 21.00 น. ของวันที่
20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นั้นเอง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ทำการปฏิวัติยึดที่สำคัญ ๆ
แล้วก็ออกแถลงการณ์ทางวิทยุและโทรทัศน์

¹ สว่าง ลานเหล็ก, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, หน้า 402.

เป็นอันว่ารัฐบาลพลเอกถนอม กิตติขจร สมัยแรกก็โคลนสดลง โดยมีอายุการบริหารประเทศเพียง 9 เดือนเท่านั้น สาเหตุสำคัญเพราะผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่พยายามแย่งกันเป็นรัฐมนตรีและข้าราชการการเมือง โดยถอนตัวออกจากพรรคสนับสนุนรัฐบาลพากันไปตั้งพรรคฝ่ายค้านขึ้นใหม่ จนรัฐบาลไม่มีทางแก้ไขสถานการณ์ต่อไปได้ ผลจึงลงเอยในรูปท้าวรัฐประหารดังกล่าวนั่นเอง

เมื่อทำการปฏิวัติรัฐประหารแล้ว จึงให้ขุมนเล็กพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 8 เป็นผลให้ระบบพรรคการเมืองอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำท่าจะก้าวหน้าและพัฒนาไปสู่การมีบทบาทเป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุมรัฐบาลไทยบริหารประเทศไปในแนวทางเพื่อความต้องการของประชาชนตามวิถีทางประชาธิปไตย นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองเมื่อ พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ก็เป็นอันต้องสะดุดหยุดชะงักลง ดังนั้นบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ถือกันว่าเป็นสถำบันทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงต้องถูกยกเลิกไป แต่บัดนั้นมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2512

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "การพัฒนาการเมืองกับการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมือง" ใน อมร รัชศาสตร์ และชิตติยา ธรรมสุต (บรรณาธิการ) ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515), หน้า 185